

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜBA FİLİSTİN - İSRAİL SAVAŞI RAPORU

Ankara, 2023

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜBA
FİLİSTİN - İSRAİL SAVAŞI
RAPORU

*TÜBA
REPORT ON
THE PALESTINIAN - ISRAELI WAR*

Ankara, 2023

TÜBA Filistin - İsrail Savaşı Raporu

TÜBA Report on the Palestinian - Israeli War

Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2023 ©
Turkish Academy of Sciences Publications, 2023©

TÜBA Raporları No: 53
TÜBA Reports No: 53

ISBN: 978-625-8352-81-8
DOI: 10.53478/TUBA.978-625-8352-81-8

Türkiye Bilimler Akademisi

Vedat Dalokay Cad.
No:112 06670 Çankaya - Ankara
Tel: +90 312 442 29 03 • www.tuba.gov.tr

Derleyenler / Compiled by

Dr. Mürsel DOĞRUL
Milli Savunma Üniversitesi / mdogrul[at]msu.edu.tr / ORCID: 0000-0002-0637-843X
Dr. Hayati ÜNLÜ
Milli Savunma Üniversitesi / hunlu2[at]msu.edu.tr / ORCID: 0000-0002-2645-5930

Sekreteryaya / Secreteriat

Büşra AYGÜN

Grafik Tasarım / Graphic Design

Ali Buğra ERGİN

Birinci Baskı / First Edition

750 Adet

Baskı Yeri, Tarihi / Print Place and Date

Bireklam Arısı Matbaacılık, ANKARA • Aralık 2023

Kapak Görselleri / Cover Images

TRT, GZT ve Rice University's Baker Institute for Public Policy

TÜBA Filistin - İsrail Savaşı Raporu / der. Mürsel Doğrul ve Hayati Ünlü. -- Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2023.

65 s. : res. ; 27 cm. -- (TÜBA Raporları No: 53)

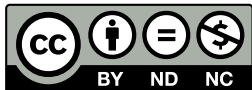
Bibliyografya var.

ISBN 978-625-8352-81-8

1.Filistin - Tarih. 2. Palestine - History. 3. Arap - İsrail Çatışması. 4. Arab - Israeli Conflict.

DS119.7 T54 2023

956.94

Bu eser Creative Commons Alıntı-Gayrı Ticari -Türetilemez (BY-NC-ND) 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-No Derivative (BY-NC-ND) 4.0 International License.

İÇİNDEKİLER

Table of Contents

Sunuş
Foreword
V

Özet
Abstract
XI

Giriş
Introduction
1

Tarihsel Süreç
Historical Background
3

Güncel Gelişmeler
Current Situations
17

Savaşın Bölgeye, Uluslararası Sisteme ve İlişkilere Yansımaları
*Reflections of the War on the Region,
the International System and International Relations*
27

Değerlendirme ve Sonuç
Overview and Conclusion
37

Kaynaklar
References
43

TÜBA Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu Üyeleri

Prof. Dr. A. Nuri YURDUSEV
Yürütücü / TÜBA Asli Üyesi
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Pınar BİLGİN
TÜBA Asli Üyesi
Bilkent Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşegül KOMSUOĞLU
TÜBA Asli Üye
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Birol AKGÜN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Şener AKTÜRK
TÜBA Asosye Üyesi
Koç Üniversitesi

Prof. Dr. Deniz Ülke ARIBOĞAN
Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Muhittin Ataman
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Prof. Dr. Ali BALCI
TÜBA Asosye Üyesi
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Çağrı ERHAN
Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. Eliza GHEORGHE
TÜBA Genç Akademi Üyesi
Bilkent Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mürsel DOĞRUL
Milli Savunma Üniversitesi,

Derleyenler

Dr. Mürsel DOĞRUL
Milli Savunma Üniversitesi

Dr. Hayati ÜNLÜ
Milli Savunma Üniversitesi

Sunuş

Uluslararası hukuka aykırı bir şekilde Filistinlilerin topraklarını tarihsel süreç içerisinde sistematik bir şekilde işgal ve ilhak eden İsrail'e karşı Hamas'ın askeri kanadınca 7 Ekim 2023 tarihinde ani bir baskın gerçekleştirilmiştir. Bu baskın sonrasında İsrail güçleri tarafından Gazze'ye düzenlenen askeri harekât ve işgal girişimi tüm dünya tarafından endişe ile takip edilmektedir. İsrail'in yoğun bombardımanı ile başlayan hava saldırıları neticesinde bebekler ve kadınlar başta olmak üzere on binlerce sivil hayatını kaybetmiştir. Hastaneler, okullar, camiler, kiliseler ve masum sivil yaşam alanlarının bombalanmasıyla su, elektrik, gıda ve sağlık hizmeti gibi temel ihtiyaçlarından mahrum bırakılan yüzbinlerce insan göçe zorlanmaktadır. Meşru müdafaa başlığının altına sığdırılmaya çalışılan tüm bu süreçlerde özellikle bazı ülkelerin üst yöneticilerinin ve ulusal bilim akademilerinin temsilcilerinin siyasi ve bilimsel tarafsızlık ilkesinden uzak bir şekilde İsrail'e şartsız destek açıklamalarında bulunması bu konuda Türkiye ve TÜBA'nın barışçıl çaba ve sorumluluklarının önemini daha da artırmıştır. Elinizdeki rapor Türk bilim camiasının Gazze'de sergilenen insanlık dışı katliamlara karşı gösterdiği vicadani hislerin bir yansıması olarak hazırlanmıştır.

Rusya'nın Ukrayna topraklarını 24 Şubat 2022 tarihinde işgale başlaması üzerine dünya bilim akademileri, ortak bir tavırla birlik ve beraberlik içerisinde barışçıl çözüme yönelik mesajlar paylaşmışlardır. TÜBA da Ukrayna Savaşı'nın hemen başlangıcında sivillerin gözetilmesi, barış ve uzlaşının bir an önce sağlanması, acil ateşkes ve sonrasındaki anlaşmaların gerçekleşmesi, bölgesel barışın gerekliliğini içeren bildirisini 2 Mart 2023 tarihinde yayımlamıştır ([Ek-1, s. 41](#)). Benzer bir sorumluluk duygusu ile Filistin'de İsrail eliyle yaşatılan insani krizler, sivillerin katledilmesi,

bölge halkına insanî yardımların ulaştırılmasının engellenmesi ve Gazze halkının topraklarının işgal edilmesi üzerine TÜBA, uluslararası hukuka, meşru müdafaanın sınırlarına ve savaş hukukuna riayet edilmesine vurgu yapan bildirisini “Filistin’deki Son Durum Hakkında Açıklama” başlığı ile 19 Ekim 2023 tarihinde Türkiye kamuoyu ve dünya bilim akademileri ile paylaşmıştır ([Ek-2, s. 42](#)). Bilim akademilerinin ve siyasi çevrelerin Ukrayna topraklarının işgali süresince gösterdikleri dayanışma ve hassasiyeti, Filistinliler için göstermediklerini acı bir şekilde tüm dünya olarak müşahede etmekteyiz.

Ukrayna-Rusya Savaşı’yla beraber bazı uluslararası bilim çevrelerinde ve akademilerde ifade özgürlüklerinin engellendiğini, tarafsızlık ve itidalin yerini politik ve ideolojik bir tavrın aldığını gözlemlemiştik. Uluslararası bilimsel çatı kuruluşların temsilcileriyle bir araya geldiğimiz uluslararası toplantılarda bilim akademilerinin ruhuna uymayan bilim etiğine aykırı tavırlar da tespit etmiştik. Bu konudaki çekincelerimizi paydaşlarımıza ilettik. Akıllı selimin hâkim olduğu birçok bilim akademisinin de bizimle benzer kaygılara sahip olduğuna ve tarafsızlıktan uzaklaşan bu yanlış tavırların doğru bir zeminde ilerlemediğini ifade ettiklerine şahit olduk. Örneğin Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında hangi bilim disiplininin olduğu önemli olmaksızın Rusya lehine düşünce paylaşan ülkelerin akademisyenlerinin yayınlarının bazı dergilerde editoryal ve hakemlik süreçleri başlatılmadan ülke adresi temelli olarak reddedildiğine yönelik şikayetlerle karşılaştık. TÜBA olarak katıldığımız uluslararası akademik toplantılarda, siyasetçilerin ülkelerinin kendi politik menfaatlerini ve stratejilerini takip eden yaklaşımlarının elbette doğal olduğunu fakat akademi mensuplarının ve bilim insanlarının, temel insani haklar bağlamında bilimsel objektif değerlendirmelere sadık kalmalarının, şiddet ve hakaret içermeden fikir özgürlüğü çerçevesinde kendilerini ifade etmelerinin gerekliliğini ifade ettik.

Şu anda işgal edilen vatanlarında yaşam mücadelesi veren, barışı ve huzuru kendi topraklarında arayan Filistin halkına uluslararası düzeyde destek açıklaması yapan; üniversite rektörlerinin, akademisyenlerin, diplomatların, gazetecilerin, sporcuların, sanatçıların, ticari kuruluşların baskılandığı, sorgulandığı ve hatta yetkililerin istifaya zorlandığı demokratik olmayan ortamlara şahit olmaktadır. Güncel olarak Filistin meselesi bağlamında akademide gördüğümüz bu ikircikli tavrın yanlış

olduğunu belirtmek istiyorum. Ayrıca geçmişte uluslararası alanda düşünce özgürlüğü ve insan hakları adı altında ülkemize yönelik yapılan haksız, yanlış, temelsiz, yanlış bilgiye dayalı eleştirilerin, siyasi ve yapay olduğunun bir delili ve göstergesi olduğunun altını çiziyoruz. Özellikle Avrupa ülkelerinin ve ABD'nin İsrail-Filistin meselesine yaklaşımlarındaki çarpıklık, samimiyetsiz ve iki yüzlü yaklaşımlar olarak tarihe geçmektedir.

TÜBA olarak asırlık sorunun kısa sürede çözümünün mümkün olmadığını bir gerçeklik olduğunu belirtmek isteriz. Öncelikli olarak bölgedeki yangının söndürülmesi, ateşkes çağrılarının ciddiyetle tekrarlanması, temel ihtiyaçların bir an önce sağlanmasının zorunlu olduğunu yeniden vurgulamak isteriz. Filistin'de yaşanan insanlık dışı katliamları gündeme getirmek ve bunun gelecekteki travmatik etkilerini, konunun tarihi sürecine, gelişimine, çözümsüzlüğün nedenlerine, barışın tesisi için hangi yaklaşım ve yöntemlerin izlenebileceğine dair önerileri de içinde barındıran akademik bir çalışma gerekliliktir. Bu rapor da tarihi gelişmeleri uluslararası ilişkiler bağlamında değerlendiren öz bir çalışma olup TÜBA Uluslararası Çalışma Grubunun katkıları ile bilimsel kaynaklara dayalı olarak hazırlanmıştır.

Bu rapor, akademik özgürlüklere olan desteğimizi, bölgenin ve insanlığın barışına gösterdiğimiz özeni ve yaşam hakkının kutsallığına olan inancımızı odağa alarak bölgede yaşanan savaş suçlarının kayıt altına alınması ve bu tür katliamların bir daha yaşanmaması için önemli ve değerlidir. Nitekim saldırının ilk haftalarında TÜBA olarak yayınladığımız bildiriye ek olarak bu çalışmayı, uluslararası acziyet karşısında Filistinlilerin yaşadığı yerlerin altyapısını hedef alarak bölgeyi yaşanmaz hale getiren ve soykırıma varan saldırıları seyreden ülkelerin yöneticilerinin ve akademik camianın önüne koyarak, bu tabloyu objektif bir şekilde tarihe not düşmek üzere bir daha da tekrarlanmaması için derlemiş olduk. Bu sorunun başka çatışma ve savaşlara da gebe olduğu, giderek büyüyen ateşin bölge ve dünya barışı için ciddi riskler içerdiği gerçeğinin bilincinde olunması gereklidir. Konunun akademik açıdan irdelenmesi bir insanlık görevidir. 21. yüzyılda dünyanın gözü önünde yaşanan işgal, sürgün ve katliamlar tarihte bir utanç tablosu olarak yer alacaktır. Bu katliama karşı durmanın akademik saygınlığın bir gereği ve görevi olduğunu belirtmek zorunda kalmamız bizi fazlasıyla üzmektedir.

Filistin topraklarında uzun zamandan beri uluslararası hukuk ihlal edilmektedir. Şimdi ise Gazze Şeridi'ndeki insanların tüm den yerlerinden edilmeleri ve soykırıma maruz kalmaları ile karşı karşıyayız. Böyle bir ortamda bilim insanları olarak uluslararası siyasî çevrelerin tüm bu yaşananlardan haberdar olmasını sağlamayı ve bu hassasiyetlerin tüm insanlık nezdinde karşılık bulmasını umut ediyoruz.

Çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen TÜBA Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu üyelerimize, derleyen ve katkı veren uzman ve araştırmacılarımıza teşekkürlerimi belirtir, hayatlarını kaybeden Filistinlilere Allah'tan rahmet diler, ata yurtlarında işgal altındaki Filistin topraklarında yaşam mücadelesi veren mazlum Filistinlilerin acısını yürekten paylaştığımı belirtmek isterim.

Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER
TÜBA Başkanı

Foreword

Israel has unlawfully invaded and annexed Palestinian territories throughout time, in violation of international law and the armed wing of Hamas launched an unexpected assault on Israel on October 7, 2023. Following this attack, the military operation and occupation attempt organized by the Israeli forces in Gaza has been observed with great concern by the whole world. Tens of thousands of civilians, especially babies and women, have lost their lives as a result of the air strikes that started with intense Israeli bombardments. Hundreds of thousands of people, who are left without basic needs such as water, electricity, food and health services, are forced to migrate due to the bombings of hospitals, schools, mosques, churches and other civilian living spaces. During all these attacks, which are tried to be covered under the title of self-defense, the unconditional support of some countries' top executives and representatives of national science academies to Israel, in a manner far from the principle of political and scientific impartiality, has further increased the importance of Türkiye and TÜBA's peaceful efforts and responsibilities in this regard.

When Russia began its occupation of Ukrainian territory on February 24, 2022, the world's scientific academies shared messages for a peaceful solution in unity and solidarity with a common attitude. At the very beginning of the Ukrainian War, TÜBA issued a statement on March 2, 2023, calling for the protection of civilians, the immediate establishment of peace and reconciliation, the signing of an immediate ceasefire and subsequent agreements, and the necessity of regional peace ([Annex - 1, p. 41](#)). With a similar sense of responsibility, in response to the humanitarian crises in Palestine at the hands of Israel, the massacre of civilians, the prevention of the delivery of humanitarian aid to the people of the region and the occupation of the lands of the people of Gaza, TÜBA shared its statement emphasizing the

observance of international law, the limits of self-defense and the law of war with the Turkish public and the world's scientific academies on October 19, 2023 under the title "Statement on the Latest Situation in Palestine" ([Annex -2, p. 42](#)). We painfully observe as the whole world that scientific academies and political circles do not show the same solidarity and sensitivity for Palestinians that they showed during the occupation of Ukrainian territories.

In the wake of the Ukraine-Russia war, we have observed that freedom of expression in some international scientific circles and academies has been suppressed, and that neutrality and restraint has been replaced by a political and ideological stance. In international meetings where we came together with representatives of international scientific umbrella organizations, we also observed attitudes contrary to the ethics of science that do not comply with the spirit of science academies. We expressed our concerns to our colleagues. We witnessed that many science academies, where common sense still prevails, also have similar concerns as us and stated that these biased attitudes that move away from impartiality do not proceed on the correct basis. For example, after the Russia-Ukraine War, we encountered complaints that the publications of academics from countries that share opinions in favor of Russia, regardless of which scientific discipline they are from, were rejected in some journals on the basis of country address without initiating editorial and refereeing processes. In the international academic meetings we have attended as TÜBA, we have expressed that it is natural for politicians to follow their countries' political interests and strategies, but that members of academia and scientists should stick to scientific objective evaluations in the context of basic human rights and express themselves within the framework of freedom of opinion without violence and insult.

We are currently witnessing undemocratic environments where university presidents, academics, diplomats, journalists, athletes, artists, commercial organizations are suppressed, questioned and even forced to resign when they make international statements of support for the Palestinian people who are struggling to survive in their occupied homeland and seeking peace and tranquility in their own land. I would like to underline that this hypocritical attitude we see in the academia in the context of the Palestinian issue is wrong. We also voice that the unfair, biased, baseless, misinformed criticisms made against our country in the past in the international arena under the name of freedom of thought and human rights are a proof and

indication that they are political and artificial. In particular, the distorted, insincere and hypocritical approaches of almost all European countries and the United States to the Israeli-Palestinian issue will go down in history.

As TÜBA, we would like to emphasize that it is a reality that it is not possible to solve a century-old conflict in a short period of time. As a priority, we would like to re-emphasize that it is mandatory to put out the fire in the region, to repeat the calls for a ceasefire seriously, and to provide basic needs as soon as possible. It is a necessity to bring the inhumane massacres in Palestine to the agenda and an academic study that includes the traumatic effects of this in the future, the historical process of the issue, its development, the reasons for the lack of a solution, and suggestions on which approaches and methods can be followed for the establishment of peace. This report is a concise study evaluating historical developments in the context of international relations and has been compiled based on scientific sources with the contributions of the TÜBA International Working Group.

This report is important and valuable for recording the war crimes in the region and preventing such massacres from happening again by focusing on our support for academic freedoms, our care for the peace of the region and humanity, and our belief in the sanctity of the right to life. As a matter of fact, in addition to the statement we published as TÜBA in the first weeks of the attack, we have compiled this work in the face of international inaction, putting this picture in front of the administrators and the academic community of the countries that have targeted the infrastructure of the places where Palestinians live, making the region uninhabitable and watching the massacres bordering on genocide, and compiling this picture objectively to make a note in history so that it will not be repeated again.

It is necessary to be aware of the fact that this problem is capable of leading to other conflicts and wars, and that the growing conflict poses risks for peace in the region and the world. It is a duty of humanity to examine the issue from an academic perspective. In the 21st century, the occupation, exile and massacres taking place in front of the international spotlight will go down in history as a picture of shame. We are extremely saddened that we have to state that standing against this massacre is a requirement and duty of academic dignity.

As Türkiye, we are the children of a country that helped the Jews who were persecuted in Spain and Hitler's Germany as a humanitarian duty in their difficult times and opened the doors of its country with the motto that the religion of the oppressed is not asked. In this sense, it is known to the whole world that we have always been in an effort to protect sacred values against antisemitic attitudes. On the other hand, international law has been violated in the Palestinian territories for a long time, ignoring even the United Nations resolutions. The Israeli government sees every means justified to carry out its policy of increasing violence step by step. In the Gaza Strip, disproportionate force is used in violation of the laws of war. The loss of life, which has reached twenty thousand, in which civilians, women and children are targeted, is a clear attempt of occupation. We call on all international political circles to be a party to a solution-oriented peace against this genocide against the Palestinian people. As scientists, we hope that demands to protect basic human rights will be met.

I would like to express my gratitude to the members of the TÜBA International Relations Working Group who contributed to the preparation of the study, to our experts and researchers who compiled and contributed, to wish mercy from Allah to the Palestinians who lost their lives, and to express my heartfelt sympathy for the oppressed Palestinians who struggle to live in their ancestral homeland in occupied Palestinian territories.

Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER
TÜBA President

TÜBA Filistin - İsrail Savaşı Raporu

Özet

TÜBA Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu girişimleriyle derlenen bu çalışma, İsrail-Filistin Savaşının tarihsel, mevcut ve gelecekteki boyutlarını kuramsal literatür ve güncel veriler ışığında analiz etmektedir. 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas'ın askeri kanadının silahlı saldırılarının İsrailileri hedef alması ve buna karşın İsrail'in başlattığı "Demir Kılıçlar Operasyonu", insani kriz ve küresel kaos bağlamında uluslararası toplumda ciddi endişelere yol açmıştır. Filistin-İsrail Savaşı'nın çok aktörlü mahiyeti, etkisi ve tarihsel kökenleri bu konuyu tarihsel kırılmaları da odağa alarak bir kez daha incelemeyi gerekli kılmıştır. İsrail'in orantısız misillemeleri, yerleşik uluslararası normları ve savaş/çatışma hukuklarını ihlali ve hastaneler de dahil olmak üzere sivillere yönelik saldırılarının uluslararası ilişkilere ve özellikle Orta Doğu bölgesine ciddi yansımaları olmuş/olmaktadır. Raporun bulguları bölgede yaşananların, Gazze Şeridi'ndeki insani trajediyi reddeden ülkelerin kendi içlerinde görülen protestolar sonrası Filistin topraklarındaki insani krizlerin farkına varmaya başladıklarını ve geleneksel güç odaklı İsrail yanlısı tutumlarından uzaklaştıklarını ortaya çıkarmaktadır. Ancak ulusal ve uluslararası politikanın adil olmayan yapısal ve kurumsal taraflılığı gibi nedenlerle hala bireysel, akademik ve ifade özgürlüğünün İsrail'i koruma adına aşırı baskı altında olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, Filistin, İsrail, Gazze Şeridi, Aksa Tufanı, Demir Kılıçlar Operasyonu.

TÜBA Report on the Palestinian - Israeli War

Abstract

This report, compiled with the initiatives of TÜBA International Relations Working Group, analyses the historical, current and future dimensions of the Israeli-Palestinian War in the light of theoretical literature and recent data. On 7 October 2023, the armed attacks by the military wing of Hamas targeting Israeli settlers and the 'Operation Iron Swords' launched by Israel in response to the attacks caused serious concerns in the international community in the context of humanitarian crisis and global chaos. The multi-actor nature, impact and historical origins of the Palestinian-Israeli War have made it necessary to examine this issue once again by focusing on historical ruptures. Israel's disproportionate reprisals, violations of established international norms and laws of war/conflict, and attacks on civilians, including hospitals, have had/are having serious repercussions on international relations and the Middle East region in particular. The report's findings indicate that the events in the region have led to a realization of the humanitarian crises in the Palestinian territories. This has resulted in a shift away from the traditional power-oriented pro-Israel stance, following domestic protests by countries that rejected the humanitarian tragedy in the Gaza Strip. However, due to the unfair structural and institutional bias of national and international policy, individual, academic and freedom of expression are still under extreme pressure to protect Israel.

Keywords: International Relations, Palestine, Israel, Gaza Strip, Aqsa Flood, Operation Iron Swords.

Giriş

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu tarafından 28 Mart 2022 tarihinde yayımlanan “Rusya’nın Ukrayna’yı İşgali ve Uluslararası İlişkiler Çalıştay Sonuç Raporu”nda, Ukrayna’nın topraklarının işgali sonrasında daha derin bir şekilde anlam bulan uluslararası normların önemine dikkat çekilmiş ve II. Dünya Savaşı sonrası ilhakların önünün kapatıldığı vurgulanmıştır (TÜBA, 2022). Ancak bu norma meydan okuyan son yüzyılın en önemli siyasi konularından biri Filistin topraklarının işgalidir. Dünyada 2000 yıldır kurulan ilk Yahudi devleti olan İsrail eliyle işlenen siyasi ve askeri eylemler sonucunda Filistin topraklarının işgal ve ilhak girişimleri tüm acı boyutları ile Ekim 2023 tarihinden bu yana dünya kamuoyunun gözleri önüne bir kez daha serilmiştir. Gazze şeridi 1967 yılında İsrail güçlerince işgal edilmiş ve nihayetinde 1993 Oslo Görüşmeleri’nin ardından İsrail işgalci olduğunu kabul ederek geri çekilmeyi kabul etmiştir. Ancak 2005 yılındaki geri çekilmeyi takiben Gazze şeridini hava, kara ve denizden çevirmiştir. Birleşmiş Milletler (BM) yetkililerinin ifadesiyle belirtmek gerekirse o tarihten günümüze Gazze’de milyonlarca insan “açık hava hapisanesinde” yaşamaktadır (OHCHR, 2022). Bu duruma ve devamında belli aralıklarla Gazze Şeridi topraklarına yapılan saldırılara tepki olarak buranın siyasi yönetiminde bulunan Hamas’ın askeri kolu İzzettin Kassam Tugayları 7 Ekim 2023 tarihinde “Aksa Tufanı” adıyla İsrail’in Filistinlilerden zorla aldığı topraklara “yerleşimci” adıyla iskân ettirdiği sivil vatandaşlarına ve askerlerine karşı silahlı saldırılarda bulunmuştur. Kassam Tugayları’nın

saldırı yöntemi olarak sivilleri hedef alması tasvip edilemez bir direniş şeklidir. Ancak İsrail güçlerinin karşı saldırı olarak başlattıkları “Demir Kılıçlar Operasyonu” ile geçmişte olduğu gibi Gazze Şeridi’nde yaşayan milyonlarca insan uluslararası savaş ve çatışma hukukuna tamamen aykırı bir şekilde orantısız İsrail saldırılarının hedefi haline gelmiştir. İsrail askerlerinin başta hastaneler olmak üzere sivil hedefler odaklı gerçekleştirdikleri saldırılarda bebek ve kadınlar dahil onbinlerce insan hayatını kaybetmiştir.

Bu süreçte TÜBA Uluslararası İlişkiler ihtisas çalışma grubumuz 7 Kasım 2023 tarihinde İsrail-Filistin Savaşı gündemli toplantısını gerçekleştirmiştir. Toplantıda Filistin’in işgalinin dünü, bugünü ve geleceği başlıklarını içerecek bilimsel değerlendirme destekli öz raporlama yapılmasına karar verilmiştir. Bu çalışma, Filistin işgalinin ve savaşının tarihsel süreçlerini, güncel gelişmelerini, bölgeye, uluslararası sisteme ve ilişkilere etkilerini kuramsal ve kavramsal değerlendirmeler odağında analiz etmektedir.

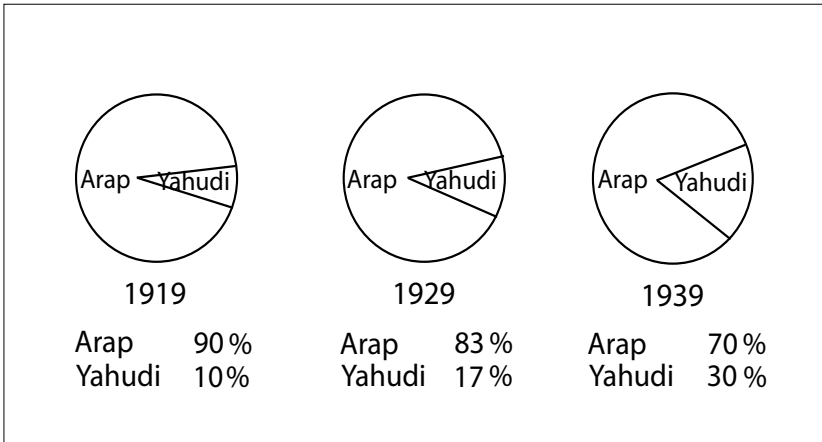
Tarihsel Süreç

Siyasi tarihte kırılmalar oluşturan olaylar “sistem” ve “olgular”ın etkileşime girmesi sonrası “aktörlerin” (karar alıcılar veya siyasi otorite) tercihleri üzerinden eylem ve sonuçlara dönüşebilmişlerdir. XX. yüzyılın milliyetçi gruplarının, sistemin teşvik ettiği bağımsızlık mücadelesini verdikleri farz edilirken aynı dönemin yayılcı güçleri ise milliyetçi ideolojiyi, kendilerinden daha büyük güçlerin dağılması/küçülmesi için bir olgu/enstrüman olarak kullanmışlardır. Yakın tarihte yaşanan bu dönüşümde Orta Doğu’nun son 200 yılına damgasını vuran ve etkileri günümüze kadar ulaşan siyasi olaylardan biri gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti gibi büyük bir aktör, yükselen milliyetçilik akımların ve teknolojik ilerlemelerin etkisiyle hakimiyetindeki bölgelerden çekilmek zorunda kalmıştır (Cleveland, 2019). Britanya İmparatorluğu ve Fransa arasında başlayıp Rusya’nın da katılımıyla 16 Mayıs 1916 tarihinde imzalanan Osmanlı Devleti’nin Orta Doğu’daki topraklarının paylaşılmasını öngören Sykes-Picot gizli antlaşmasının ardından özellikle Orta Doğu bölgesinde, kendi doğal sınırlarına ulaşamamış yapay ulus-devletler kurgulanmıştır. Benzer bir yaklaşımla, Orta Doğu’da İsrail Devleti kurma ve kurumsallaştırma süreci, dönemin hakim uluslararası aktörlerinin küresel düzeyde karar alıcılık rolüne bürünmesi sonucu 1917 Balfour Deklarasyonu ile başlatılmıştır. Bu Deklarasyon, Siyonistler için Filistin’de bir vatan vaadi olarak kabul edilir ve İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour’un (1848-1930) Siyonist liderlerden Lord Rothschild’e 1917 yılında yazdığı bir mektuptan ibarettir.

Başta Avrupa olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerinde Yahudilere uygulanan baskı ve zulümlerin Siyonist örgütlenmeleri doğurduğu ve de tepki olarak İsviçre'nin Basel kentinde 29 - 31 Ağustos 1897 tarihlerinde düzenlenen I. Siyonist Kongresinde ilk Siyonist Teşkilâtın kurulduğu bilinir (Öke, 2018). Siyonistler, periyodik aralıklarda düzenledikleri kongreler ile Filistin'de kuracakları Yahudi kolonileri için ihtiyaç duyacakları siyasi ve ekonomik araçları birer birer hayata geçirmişlerdir. Eski çağların belli bir döneminde yaşam sürdürdükleri ve kutsal kitaplarında geçen Osmanlı egemenliğinde bulunan Filistin topraklarında anavatan kurma hayallerini (Herzl, 1970), Suriye'nin İngilizler tarafından işgali üzerine gerçekleştirmeye başlamışlardır. Hatta Theodore Herzl 1902'de İngiliz asıllı eski Cape Kolonisi (Güney Afrika) Başkanı Cecil Rhodes'e Siyonizmi desteklemesi gerektiğini, çünkü Siyonizmde "sömürgeci bir mantık" olduğunu vurgulayan bir mektup yazmıştır (Halbrook, 1972). Ze'ev Jabotinsky (1880-1940), 1923'te kaleme aldığı "Demir Duvar" isimli makalede kendisini "Yahudi Sömürgeci" olarak tanımlamıştır (Jabotinsky, 1923). İbranice'de *Aliyah* adını verdikleri ancak uluslararası hukukta karşılığı işgal olan "geri dönüş" ile Yahudiler planlı bir şekilde Filistin topraklarına göç etmeye başlamışlardır. Filistin'in nüfusuna yüzde olarak bakıldığında, Yahudi nüfusu 1919'da yaklaşık 10 iken 1929'da yüzde 17'ye, 1939'da ise yaklaşık 30'a yükselmiştir (UN, 1980) (Şekil 1). Bölgeye hızla devam eden Yahudi akını sonrası Filistinlilerin isyan etmesi üzerine 1929 yılında çıkan kanlı çatışmalarda 110 Filistinli İngiliz Manda Kuvvetlerince öldürülmüştür (UN, n.d.) (Harita 1).

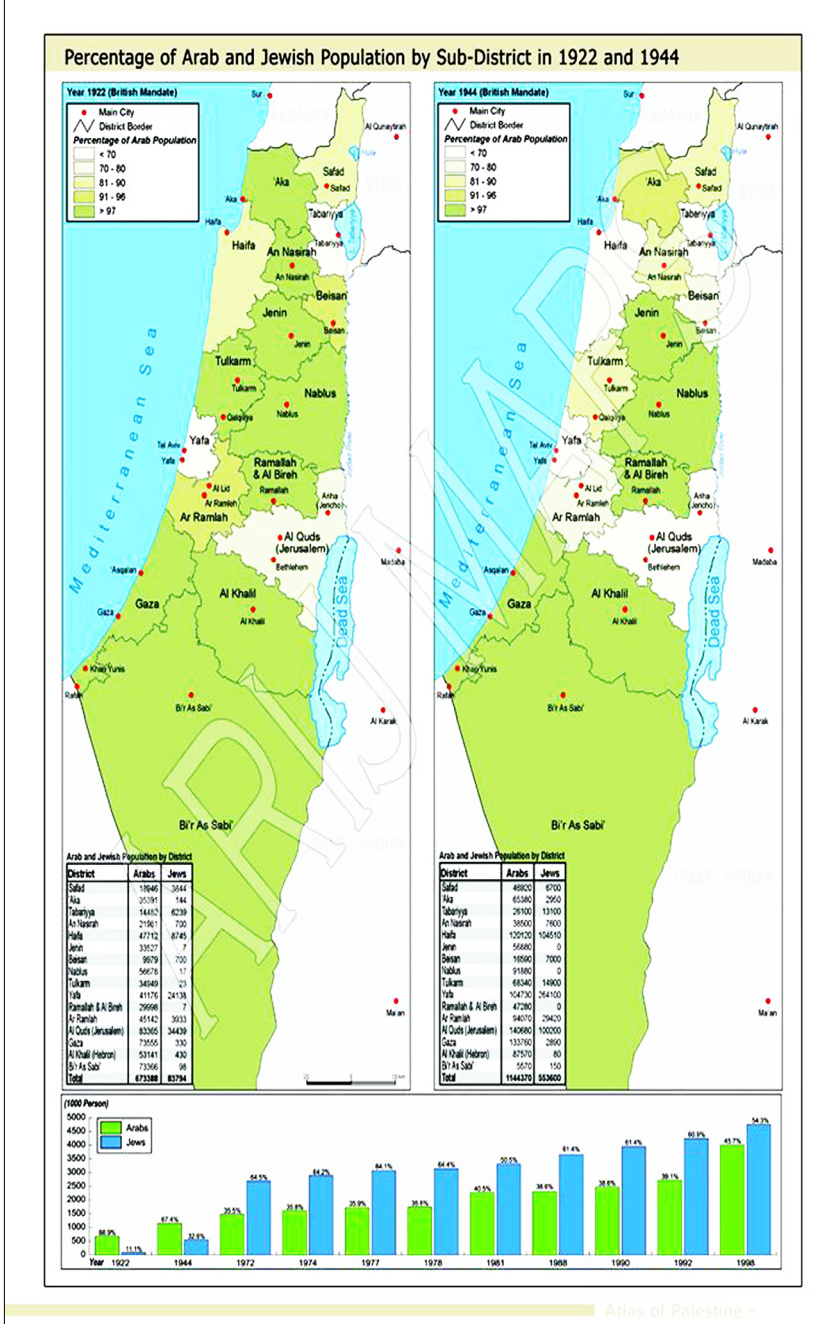
Şekil 1.

Filistin'deki Arap ve Yahudi nüfusunun 1919-1939 yıllarındaki dağılımı (UN, 1980).

Harita 1.

1922-1944 İngiliz Mandası Yıllarında İlçelere Göre Arap ve Yahudi Nüfus Yüzdeleri (Issac, 2013a).

Nüfus ve işgal politikasının devamında gelen çatışmalar sonucu Filistin topraklarının ikiye bölünmesi fikri ilk olarak 1937 yılında, Hindistan'dan sorumlu İngiliz yetkilisi Lord Peel tarafından önerildi (Sinanoglou, 2009). Filistinliler, 1938'de iki ayrı bağımsız devleti reddederek, sahibi oldukları topraklarına göçlerin durdurulmasını ve kendi egemenlikleri altında azınlıkları da gözetilen bir üniter devlet kurulmasını talep ederek bu öneriye karşı çıktılar. Bu dönemde Filistinlilerin artan isyanları ve yaklaşan II. Dünya Savaşı tehdidi, İngilizleri nispeten Arap yanlısı bir politika izlemeye yöneltti. İngiliz hükümeti, 1939'da Yahudi devletinin kurulmasının bir İngiliz politikası olmadığını ilan eden Beyaz Kitap'ı yayımladı (UN, 1979). II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisi İngiliz İmparatorluğu'nu oldukça yıpratırken bu durum aynı zamanda onların Filistin'deki manda yönetimini (1922-1948) sürdürme kapasitesini zayıflatmıştır. İngilizler'in Filistin meselesini 1947'de BM'ye devretmesi üzerine aynı yıl BM bünyesinde Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komitesi (UNSCOP) kuruldu. UNSCOP iki devletli çözüm önerisini sundu (Harita 2) ve Filistin'in gecikmeksizin bağımsız olması tavsiye edildi. Ancak üyeleri bağımsızlığın şekli konusunda iki bölündüler. Azınlık taraf iki toplum için önemli ölçüde özerkliğe sahip birleşik bir federal devletten yanayken çoğunluk ise biri Yahudi, diğeri Arap olmak üzere iki devlete bölünmesini ve Kudüs'ün BM tarafından yönetilen uluslararası bir bölge olmasını önermişlerdir (Şekil 2-3).

Filistin'e planlı bir şekilde göç ettirilen Yahudiler, tüm Filistin nüfusunun üçte birini oluşturmaya başlamışlar ve toprakların %6'sını işgal etmişlerdir. 14 Mayıs 1948 tarihine gelindiği zaman İsrail Devletinin bağımsızlığı ilan edilmiş, birçok ülke vakit kaybetmeksizin İsrail'i tanımış ve Kasım 2023 itibariyle BM üyesi 163 ülke İsrail'i, 138 ülke ise Filistin'i tanımaktadır. II. Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında Avrupa'da Yahudilere karşı işlenen soykırım suçlarına karşı oluşan kolektif suçluluk ve borçluluk psikolojisinin de bir sonucu olarak 1940'lardan itibaren Yahudilere vaad edilen devlet, Filistinlilerin toprakları üzerinde hızla şekillendirilmiştir. Filistinliler hayatta kalma, anavatanlarını koruma ve kendi kaderlerini tayin etme mücadelelerinde İsrail'in bağımsızlık ilanının bir gün sonrası olan 15 Mayıs'ı "Büyük Felaket" (*Al-Nakba*) olarak anmaya başladılar. Çünkü İsraililer bağımsızlıklarını ilan ettikten sonra Filistinlilere yönelik soykırım sayılabilecek eylemlere başvurarak etnik temizlik operasyonları başlattılar (Balci, 2010; Pappé, 2006). Böyle bir anda İngiliz birlikleri, bölgedeki Filistin katliamlarını izletmekle yetinirken; Arap ülkeleri Mısır, Suriye ve Ürdün, İsrail'e karşı pozisyon almışlardır.

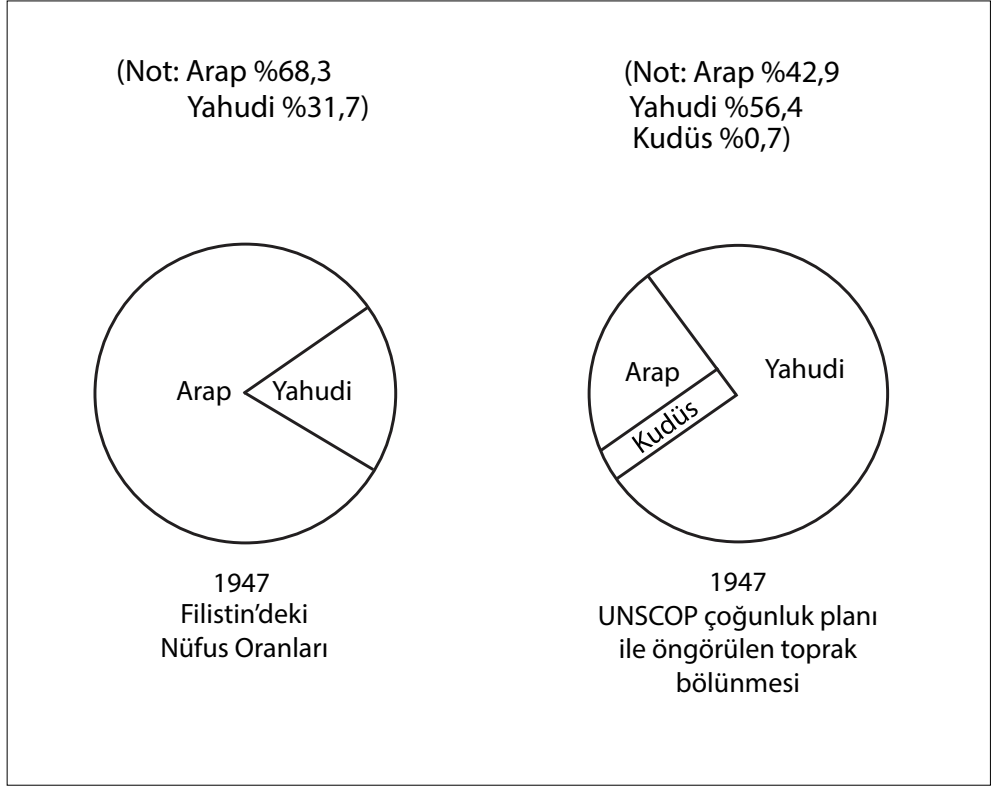
Harita 2.

1947 Taksim Planı'na göre oluşan Filistin haritası (BM nezdinde birçok ülkenin bugün de önerdikleri iki devletli çözüm bu haritayı esas alır) (UN, 1979).

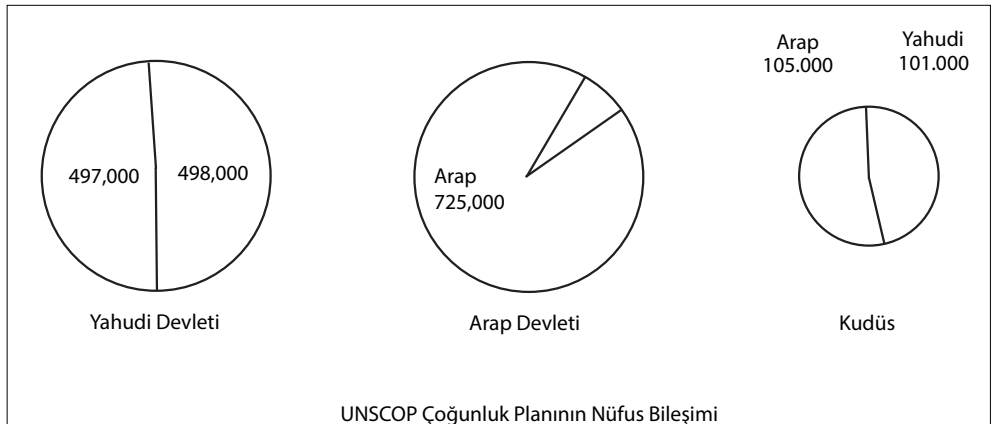
Şekil 2.

UNSCOP'un 1947 Filistin iki devletli çözüm önerisinin toprak ve nüfus dağılımı (UN, 1980).

Şekil 3.

UNSCOP'un 1947 Filistin iki devletli çözüm önerisine göre kurulacak devletlerdeki nüfusun dağılımı.

1964 yılına gelindiğinde Filistinlilerin siyasi temsilcisi olacak Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Kudüs'te kurulmuştur. Aynı yıl FKÖ'ye bağlı gizli yapı olan El Fetih, Yaser Arafat'ın komutası altında Filistin'in bağımsızlığı için mücadelesine başlamıştır. Tarihe "6 Gün Savaşları" olarak geçen konunun en mühim olaylardan biri 1967'de başlayan Arap-İsrail savaşı olmuş ve bu savaşta İsrail, Suriye'nin Golan Tepeleri'ni ve Mısır'ın Sina Yarımadasını işgal etmiştir. Ancak BM'nin 242 sayılı kararı ile İsrail'in toprak kazanımlarının kabul edilmeyeceği ve geri çekilmesi gerektiği ilan edilmiştir (UN, 1971). Tüm bu saldırılarda 500.000 Filistinlinin evleri ellerinden alınmış, vatanları işgal edilmiş ve çevre ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. 1967'de Doğu Kudüs'ün İsrail tarafından işgali ve 1969'da Mescidi Aksa'daki kundaklama girişimine tepki olarak Suudi Arabistan kralı Faysal'ın öncülüğünde 1969'da Rabat'ta gerçekleştirilen toplantıda İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) kuruldu. Bu bakımdan, Kudüs'ün işgali ve Mescidi Aksa'ya yönelik tacizler İİT'nin kurulmasına doğrudan temel sebep olacak derecede önemli bir dönüm noktası olarak da ön plana çıkmaktadır. 6 Gün Savaşları'nın kayıplarını telafi etmek isteyen Mısır ve Suriye birlikleri, 1973 yılında işgal altındaki topraklarını geri almak üzere saldırıya geçseler de İsrail'in karşı saldırıları sonucunda kayıpları daha da artmıştır. Bu süreçte Mısır ve Suriye'nin toplam asker kaybı 8500 ve işgalci İsrail'in ise 6000 olarak kayıtlara geçmiştir.

Suudi Arabistan'ın İsrail'i destekleyen ülkelere ambargo uygulaması üzerine literatürde enerji güvenliği başlığında günümüze kadar tartışılan ve etkileri halen bilinen 1973 Petrol Krizi yaşanmıştır (Campbell, 1977; Langlois-Bertrand, 2010; Stork, 1975). ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerin İsrail'e 1973 Savaşı sırasında ve öncesinde verdiği ve bazılarının göre savaşın kaderini değiştiren yardımlara tepki olarak Suudi Arabistan Kralı Faysal'ın liderliğinde başlatılan petrol ambargosu sayesinde petrol fiyatlarının yaklaşık dört kat artması sonucunda, geçtiğimiz yüzyılın en büyük uluslararası varlık transferlerinden biri gerçekleşmiş ve zengin Kuzey ülkelerinden neredeyse tamamı az gelişmiş ve hammadde (petrol) kaynağı olan Arap ülkelerine on yıllar boyunca devam eden bir ek gelir sağlanmıştır. Bu açıdan petrol ambargosu, hammadde sahibi az gelişmiş ülkelerin kendi aralarındaki siyasi dayanışma yoluyla sahip oldukları hammadde kaynakları için çok daha yüksek fiyat alabildikleri en çarpıcı ve başarılı örneklerden biri olmuştur. Bu dönemde, İİT'nin kurulmasında (1969) ve OPEC ambargosunda (1973) öncü rol oynayan Suudi Arabistan Kralı Faysal 1975 yılında bir suikaste kurban gitmiştir.

İsrail’de iktidar çoğunlukla sol kanattan İşçi Partisi tarafından yürütülmüş, Likud’un 1977 seçimlerinin ardından göreve gelmesi ile binlerce Filistinlinin hayatına mal olacak, vad edilmiş vatan (Arz-ı Mev’ud) olarak tanımlanan “Büyük İsrail” projesi benimsenmiştir. Dönemin Tarım Bakanı Ariel Şaron (1928-2014), İsrail tarafından 1967 yılında işgal edilen Batı Şeria ve Gazze topraklarına yerleştirilecek Yahudi halkın durumunu ilerleyen zamanlarda koz olarak kullanabilmek adına hızlı bir şekilde konutlar inşa ettirmiştir. Nitekim 1948’den 1967’ye kadar zorla yerlerinden edilen 3.5 milyon Filistinli neredeyse unutulmuştur. Buna karşın İsrail tarafından işgal edilmiş topraklardaki Yahudi işgalcilerin statüsü bu süreçte bahse konu olan barış antlaşmalarına gündem edilmiş ve onların durumları barış görüşmelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına sebebiyet vermiştir. İsrail devletine olan hegemon güç desteğindeki süreklilik, İsrail’in uluslararası diplomatik müzakerelerdeki avantajlı durumunu korumasında belirleyici olmuştur. İngilizler eliyle kurulan İsrail Devleti’nin temel teminatı, 1970’li yıllardan sonra artık Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmuştur. Britanya İmparatorluğu ve ABD İsrail’e değişik dönemlerde kritik destek vermekle beraber, Fransa da İsrail’in gizlice yürüttüğü nükleer programına destek vererek İsrail’in nükleer reaktör ve nükleer silah sahibi olmasına doğrudan destek veren devlet olarak öne çıkmıştır.

Filistin - İsrail savaşının en bilinen olaylarından bir diğeri, ABD’nin girişimi ile ABD başkanı Jimmy Carter’ın (1977-1981) gözetiminde 1979 yılında Mısır ve İsrail arasında Camp David Barış Antlaşması imzalanması olmuştur. Menahem Begin (1913-1992) ve Enver Sedat’ın (1918-1981) Nobel Barış Ödülü’nü birlikte almalarına önyak Camp David süreci ile İsrail, Sina Yarımadasının askerden arındırılmış olarak kalması şartıyla geri çekilmeyi kabul ederek buraları Mısır’a geri vermiş, Mısır-İsrail diplomatik ve ticari ilişkileri tesis edilmiş ve de Mısır’dan İsrail’e petrol satışı başlamıştır. Camp David Antlaşmaları ilk başlarda umut doğursa bile devam eden süreçlerde İsrail, bölgedeki konumunu korumaya çalışmasının yanı sıra işgallere ve katliamlara periyodik olarak devam etmiştir. Bu durumda işgal altında bulunan Filistin toprakları için imza altına alınan şartlar yerine getirilmemiş ve hatta İsrail’in bölgede devam eden saldırganlıklarının bir sonucu olarak 1982 yılında Lübnan’ın başkenti Beyrut yakınlarındaki Sabra ve Şatila mülteci kampında yapılan katliamlarda çoğunluğu mülteci Filistinli 3500’den fazla

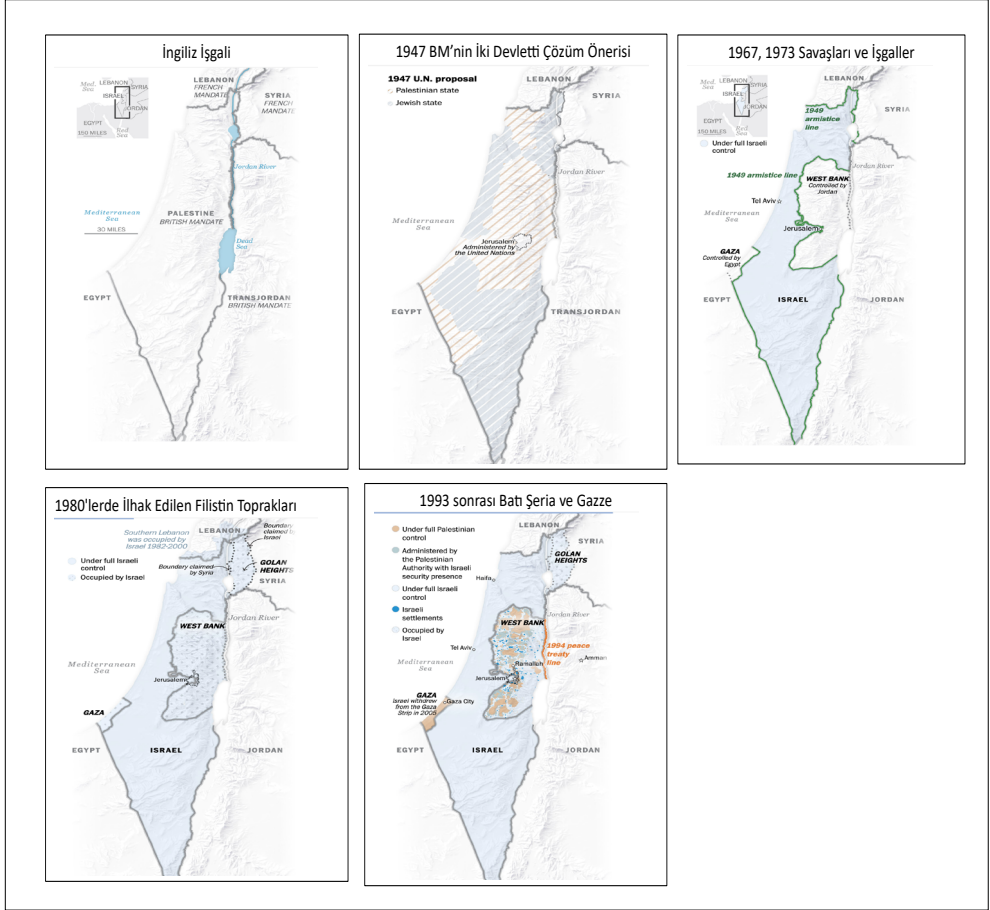
sivil öldürülmüştür. Dönemin Savunma Bakanı Ariel Şaron, katliamı gerçekleştiren azınlık Hristiyan grup Falanjistler'in mülteci kamplarında yapacakları katliamlardan haberdar olmasına rağmen önlemediği için kamuoyunca savaş suçlusunu olarak anılmıştır (Human Rights Watch, 2001; TRT World, 2019).

Tüm bu işgaller ve sivil kısımlardan sonra 1987-1993 yılında ilki Gazze Şeridi'nde olmak üzere İntifada'lar başlamış ve Batı Şeria bölgesine yayılmıştır. Sivil direniş, boykot ve grevleri içinde barındıran eylemler dizisi olarak tanımlanan İntifadaların sembolü, ağır silahlarla donatılmış İsrail askerlerine taş atan Filistinli çocuklar olmuştur (Issac, 2013b). Saldırı ve işgaller altında kamusal düzenin sağlanmasına imkan verilmeyen bir ortamda Filistinli Müslüman Kardeşler, Gazze'de halkın sosyal ihtiyaçlarını gidermek ve işgale karşı toplumsal travmaları sarmak üzere faaliyetlerini yürütmüştür. 1987 yılında Gazze'nin kontrol noktasında Filistinli işçilerin İsraililer tarafından kamyon ile ezilmesi sonucu başlayan I. İntifada sonrasında İsrail'in tüm saldırı ve işgallerine tepki olarak Şeyh Ahmed Yasin (1937-2004) liderliğinde Hamas kurulmuştur. Kassam Tugayları ise Hamas'ın silahlı direniş kolu olarak 1991'de adını ilk defa duyurmuştur (Hroub, 2000).

FKÖ ve İsrail arasında gerçekleşen 1991 Madrid Zirvesi ve 1993 Oslo Barış Sürecinin ardından I. Oslo (1993) ve II. Oslo Anlaşmaları (1995) imzalanmıştır. Bu görüşmelerde toprakları işgal edilmiş Filistin halkının temsilcilerinin İsrail ile ortak ve paylaşılmış bir gelecek fikirlerine sıcak bakacak kadar bastırıldıklarına ve barışa özlem duyduklarına şahit olunmuştur. Bir şekilde kendi topraklarında barışı arayan Filistin halkı, Oslo Gizli Görüşmelerinde, 1967'de İsrail'in işgal ettiği topraklardan aşamalı olarak geri çekilmesi karşılığında İsrail'i tanımayı kabul etmeye hazırlanmıştır. Görüşmeler, İlkeler Deklarasyonu'nun imzalanması ile sona ermiştir. Bu antlaşmalar ve daha pek çok antlaşma Filistin halkının temsilcisi olarak FKÖ'yü uluslararası alanda güçlü bir şekilde tescil etmiştir. Ancak İsrail'in 1967 Savaşında işgal ettiği topraklardan (Harita 3) geri çekilmemesinden kaynaklı olarak FKÖ tarafından Filistin toprakları üzerinde etkin bir egemenlik sağlanamamış ve bağımsız bir Filistin Devletinin kurulması mümkün olmamıştır.

Harita 3.

İsrail'in Filistin'i işgalini gösteren haritalar (Tierney vd., 2023).

İsrail, Gazze ve Batı Şeria'da işgal ettiği topraklardan kısmen geri çekildiği bir dönemin ortasında 1994 yılında El-Halil şehrindeki kutsal İbrahim Camii'nde yapılan katliam tarihe "Yahudi köktendinci militanlar"ın ne kadar insanlıktan çıkabileceğini göstermiştir. Baruch Goldstein isimli işgalci, ibadet eden Filistinlilerin üzerine ateş açarak 29 kişiyi katletmiştir (Wiles, 2014). Sonraki yıl II. Oslo Görüşmeleri ile Batı Şeria'nın üç ayrı bölgeye bölünmesinin önerilmesi üzerine Filistinliler haklı bir şekilde bu planı kabul etmezken; kökten dinci Yahudiler "tüm Filistin toprakları bizimdir" diyerek görüşmelere tepkilerini göstermişlerdir. İsrail'in aşırı sağcı kesimleri, müzakereleri gerçekleştiren Başbakan Yitzhak Rabin'e (1922-1995) suikast düzenlemişler ve halefi olarak Şimon Peres (1923-2016) başbakan olmuştur.

2000'lerin başı, sağcı Likud Partisi'nin liderleri Benjamin Netanyahu ve Ariel Şaron'un Müslümanlara ve Mescidi Aksa'ya yönelik rahatsızlık veren tahrik edici politikaları ile devam etmiştir. Nitekim, 28 Eylül 2000 tarihinde İsraili yayılma yanlısı politikacısı Ariel Şaron'un 1.000'den fazla ağır silahlı polis ve askerle işgal altındaki Doğu Kudüs'te bulunan Al-Aksa yerleşkesine baskın düzenlemesiyle II. İntifada başlamıştır. Devamında yaşanan olaylar 28 Eylül 2000'den 8 Şubat 2005'e kadar sürmüştür. Bu durum ve devam eden işgaller de Oslo Görüşmeleri'nin bir çözüm sunmadığını (Dowty, 2004) ve Filistinlilerin işgal edilen topraklarından vazgeçmeyeceklerini göstermesi açısından önemlidir (Robinson, 2010). 2002 yılına gelindiğinde mütecaviz İsrail, Batı Şeria'nın tamamını işgal etmiş ve Cenin ile Nablus'taki saldırılarında savaş suçları işlemiştir (Human Rights Watch, 2002). Süreç 2003 Bush yönetiminin saldırgan Orta Doğu politikası ile iyice derinleşmiştir (Goldsmith ve Horiuchi, 2012). Uluslararası Adalet Divanı, Filistin topraklarında İsrail tarafından inşa edilen duvarların yasadışı olduğunu 2004'te ilan etmiştir (UN News, 2004). Arafat'ın 11 Kasım 2004'te yılında hayatını kaybetmesiyle Mahmud Abbas FKÖ'nün lideri olurken aynı yıl İsrail, işgal ettiği Gazze Şeridini tamamen ablukaya alarak çekilmiştir. Filistinliler arasında düzenlenen seçimlerde Hamas ezici bir üstünlükle 2006 yılında seçilmiş ve Hamas'ı ulusal faydaları noktasında uyumsuz bulan ABD ve Avupa Birliği (AB) ülkeleri Filistin'e yaptıkları mali yardımları kesmişlerdir. Süreç, Hamas ile 1964 yılında kurulmuş olan El-Fetih arasındaki Filistin'i kim temsil edecek rekabetine dönüşürken; Hamas, 2007 yılında El-Fetih'i Gazze Şeridi'nden çıkarmıştır. 2009 yılında İsrail tarafında Netanyahu'nun Likud Partisi tekrar iktidara gelmiştir. 2008'de Gazze'ye karşı gerçekleştirilen Dökme Kurşun Operasyonu'nda İsrail'in sivilleri hedef aldığını ve orantısız güç kullandığını kanıtlayarak savaş suçları işlediğini gösteren Goldstone Raporu, 2009 yılında BM'de kabul edilmiştir (UN, 2009).

İsraili politikacıların saldırgan ve çatışmacı tutumu yalnız Filistin halkına yönelik kalmamış, Türkiye'den Gazze'ye insani yardım ulaştırmak üzere demir alan Mavi Marmara gemisi, 31 Mayıs 2010 tarihinde uluslararası sularda İsrail askerleri tarafından saldırıya uğramış ve 9 Türk vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Bunun üzerine artan uluslararası baskılar sonrası İsrail, Gazze'den Mısır'a açılan Refah sınır kapısını açmak zorunda kalmıştır. BM İnsan Hakları Konseyi, İsrail'in Mavi Marmara'ya yaptığı saldırının uluslararası hukuka aykırılığını tüm detayları ile tespit ettiği raporunu yayınlamıştır (Human Rights Council, 2010).

Öte yandan Filistin temsilcileri ve halkı her fırsatta uluslararası kurumlar nezdinde destek bulmak ve İsrail'in yaptığı hukuk dışı saldırıları göz önüne sermeye çalışmışlar ve çoğu zaman ABD ve İsrail yanlısı ülkelerin engellemeleri ile karşılaşmıştır. Örneğin Filistin, uluslararası kurumlar nezdinde haklı davasına destek bulmak üzere UNESCO'ya üyelik başvurusunda bulunmuş ve üyeliğe kabul edilmesiyle ABD, UNESCO'ya yapmayı planladığı 60 milyon dolarlık yardımı iptal ettiğini duyurmuştur. 2012 yılında BM'de Filistin devletine gözlemci statüsü verilirken BM Genel Kurulu'nda yapılan oylamada BMGK üyelerinden İngiltere çekimser, ABD ise hayır oyu kullanmıştır. Ancak 2009-2017 arası dönemde ABD Başkanı Barack Obama, İsrail'in Doğu Kudüs'ü ilhakını ve yerleşimlerini tanımamış (Reuters, 2017) ve elçiliğini Tel Aviv'de tutmuştur. 2015 yılında Filistin, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne üye olmuştur. BMGK 2016 yılında İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesine ve yasa dışı yerleşim faaliyetlerine hemen ve tamamen son vermesine yönelik 2334 sayılı kararını kabul etmiştir (UN, 2016). Bu oylamada ABD çekimser kalmış ancak 6 Aralık 2017 tarihine geldiğinde yeni ABD Başkanı Donald Trump (2017-2021) ABD'nin İsrail Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyacağını açıklamıştır. 2018'de Büyükelçilik binası açılmış ve bu hukuksuzluğu protesto eden 59 Filistinli İsrail askerlerince öldürülmüştür. İsrail güçlerinin ve köktendinci radikal Yahudilerin yaşadığı ve insani olmayan sindirme ve yok etme girişimleri her yıl devam ederken; 2021 yılında İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik yıkımı ve sivil katli, İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından net bir savaş suçu olarak duyurulmuştur (Human Rights Watch, 2021). İsrail hükümetinin, işgal altındaki Batı Şeria'da yasadışı Yahudi yerleşimlerinde 2791 yeni konutun inşasını onaylaması üzerine bu karar, BM ve AB tarafından kınanmıştır (EEAS, 2022). 2022'de yayımlanan BM'nin Çocuklar ve Silahlı Çatışma (CAAC) Raporu'na göre, İsrail 2021 yılında yüze yakın Filistinli çocuğu öldürmüş ve bine yakın çocuğu ise sakat bırakmıştır (UNSC, 2022).

Tarihsel akış ile yer verilen öz bilgiler ışığında tüm bu kıyım ve işgallerin ardından, Kudüs'te yaşayan Amerikalı yazar ve gazeteci Nathan Thrall'ın "Güney Afrika'daki apartheid 46 yıl sürdü, İsrail'ininki ise 72 yıl ve devam ediyor" (2021) cümlesi tüm yönleri ile anlam buluyor. Filistin-İsrail Savaşında İsrail, uluslararası hukuk normlarını tanımayan ve kendini onun üzerinde gören bir devlet tavrını ara vermeksizin devam ettiriyor (Wafa Agency, 2023). Gazze Şeridi'ndeki vahim durumda bölgeye acil ve güvenli insani yardım ulaştırılması ve hızla kötüleşen insani durumların

iyileştirilmesi gereken bir ortamda İsrail saldırıları, Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East- UNRWA) personel ve altyapısına ciddi zararlar vermeye devam ediyor (Harita 4) (UN News, 2023). UNRWA, 365 km²'lik alanda 2.3 milyon insanın yaşadığı Gazze Şeridi'nde yaklaşık 1.9 milyon Filistinli'nin yerinden edildiğini duyurdu. 20 Aralık 2023 tarihinde paylaşılan verilere göre Gazze Şeridi'nde 1.77 milyon insan UNRWA'nın 156 tesisinde barınırken İsrail saldırıları sonucu bu tesislerden 119'u hasar gördü ve buralarda görevli 136 BM personeli öldürüldü.

Harita 4.

İsrail saldırılarının, UNRWA personel ve altyapısına verdiği zararlar (UN News, 2023).

BM kararlarının ihlalini bir norm haline getiren İsrail, açık bir şekilde Genel Kurul'un ve Güvenlik Konseyi'nin kararlarının hiçbirini yerine getirmemekte ısrar ediyor (Bresheeth, 2020). Özellikle BMGK'nın kararlarının bağlayıcılığı söz konusuken İsrail'e karşı uygulanamayan fiili yaptırımlar, BM'nin kendi içerisindeki reformunu artık zaruri ve kaçınılmaz kılmaktadır.

Güncel Gelişmeler

Filistin topraklarında sorunu tetikleyen temel neden, Yahudi halkın bölge halkının rızası olmaksızın planlı nüfus ve işgal politikalarıyla başka ülkelerden Filistin topraklarına önce göç ettirilmesi ve sonra buralarda iskân ettirilmesiyle ilgilidir. Asrını dolduran bu işgal planında 2023 yılında İsrail'in nüfusu 9.2 milyon kişiye ulaşmıştır. İsrail sınırlarının dışında hayatını sürdüren yaklaşık 8.2 milyon Yahudinin 6 milyonu ABD'de ve 2.2 milyonu diğer ülkelerde bulunmaktadır (TRT Haber, 2022). Aliya ve Entegrasyon Bakanlığı'nın verilerine göre, İsrail'e 2022'de 70 bin Yahudi göç etmiştir (Klein, 2022). Bir yandan İsrail eliyle bölgedeki Filistin halkını sindirme, yerinden etme, katletme süreçleri devam ederken diğer yandan 200 yıl öncesinin şabloncu yaklaşımına benzer şekilde (Sher, 2020) Orta Doğu'daki sorunları tek bir celsede çözmeye girişimleri Yahudi işgaline meşruiyet arayışını sürdürmektedir. Donald Trump yönetimi "Barıştan Refaha" programını "Yüzyılın Anlaşması" başlığı altında 2020 yılında dünya kamuoyu ile paylaşmıştır (The White House, 2020). Öneri, Marshall Planı'nın bir dejavusu olarak Filistin ile İsrail halklarının yaşamlarını iyileştirecek bir vizyon olarak tanıtılmıştır. Belge 181 sayfadan oluşmuş, siyasi ve ekonomik başlıklarda iki bölüme ayrılmıştır. Bir yönüyle Filistin topraklarındaki İsrail işgaline meşruiyet arayışı olarak değerlendirilebilecek (Harita 4) bir metin mahiyetindedir. Yaşanılabilirlik ve sürdürülebilirlik açısından Filistinlilerin tüm imkanlarını kısıtlayan bu planın ölü doğmuş niteliğe tartışılmıştır (Sher ve Cohen, 2020). Önerilen çözümün kabul edilebilirliği ve uygulanabilirliği noktasında bakıldığında zaman şehirleri yıkılmış, toprakları ve hayati ihtiyaçları ellerinden alınmış Filistin halkına 1967 yılından beri işgal altında bulunan topraklarında yüksek teknoloji üretecek endüstri bölgesinin inşa sözü verilmiştir.

Harita 4.

Donald Trump'ın döneminde önerilen Filistin topraklarının paylaşım haritası (The White House, 2020)

Çözüm programı, ABD iç kamuoyuna yönelik verilen sözleri yerine getirme amacının bir sonucu olarak yapay/anlık bir girişim olarak görülebilir. Son savaş ile yaşanan derin kırılmalar ABD yönetiminin sahadaki gerçeklikten kopukluğunu ispatlamıştır. Yüzyılı aşkın bir zamandır Filistin toprakları işgal altındadır ve direnişçi İzzettin Kassam Tugayları “Aksa Tufanı” olarak adlandırdıkları 7 Ekim operasyonlarında İsrail-Gazze sınırına yakın Yahudi yerleşimlerine sızarak saldırıya geçmişlerdir. Saldırıların sonucunda 1,200’den fazla kişi öldürülmüş, 5,132’den fazla kişi yaralanmış ve çoğunluğu askeri personelden oluşan 250’den fazla kişi rehin alınmıştır (Global Security, 2023). Aksa Tufanı Operasyonu ile 1973 Savaşı’ndan sonra İsrail askeri güçleri Filistinlilere karşı en fazla ikinci kayıplarını vermişlerdir. Operasyonlardan sonra istihbarat ve güvenlik zafiyeti başta olmak üzere İsrail’in tartışılmaz üstünlüklerinin yeniden değerlendirilmeye başlandığı görülmüştür (Global Security, 2023). Olayların İsrail Cumhurbaşkanı ve Başbakanı’nın açıklamalarına ilk yansımaları oldukça şaşırtıcı olduğu söylenebilir. Nüfusu 9,3 milyon olan İsrailde öldürülen 1.200 İsrailinin, 332 milyonluk ABD’de 36.000 Amerikalıya eşdeğer olduğu dünya kamuoyu ile paylaşılmıştır (Ellenberg, 2006). Cumhurbaşkanı Isaac Herzog: “Holokost’tan bu yana bir günde bu kadar çok Yahudi öldürülmemiştir” diyerek İsrail güçlerinin planladığı devleti terörü ve sivil katliam öncesi tarihi istismar etmiş ve Batı’nın borçluluğundan faydalanmaya çalışmıştır (Herzog, 2023). Başbakan Netanyahu “7 Ekim’de Hamas 1,400 İsrailiyi öldürdü. Belki de daha fazla. Bu 10 milyondan daha az nüfusu olan bir ülkede gerçekleşti. Bu, tek bir günde öldürülen 50,000’den fazla Amerikalıya eşdeğerdir. Bu da yirmi tane 11 Eylül demektir. İşte bu nedenle 7 Ekim, unutamayacağımız ve yaşayacak bir başka gündür” yorumunu yapmıştır (The White House, 2023). Ülkenin en yetkili iki isminin ölüm sayıları üzerinden yaptıkları hesaplarına İsrail Bilimler Akademisi de benzer açıklamalar ile destek vermiştir (Israel Academy of Sciences, 2023). Sonuç olarak Filistin’in günümüz nüfusu sadece 5,2 milyondur ve 7 Ekim-12 Aralık 2023 tarihleri arasında düzenlenen İsrail saldırılarında (görsel 1) 7.729’u çocuk ve 5.153’ü kadın olmak üzere toplamda 18.484 Filistinli öldürülmüştür.

İsrail güçlerinin savaş ve savunma sanayi testleri yaparak Filistin topraklarında Filistinleri adeta laboratuvar olarak kullandığı bilimsel çalışmalar ile sabittir (Loewenstein, 2023).

Görsel 1.

Gazze'nin Al Karameh ve Beit Hanoun mahallerinin saldırılar öncesi ve sonrası uydu görüntüleri (Yerushalmy, 2023).

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün raporunda (Human Rights Watch, 2023) tespit etmiş olduğu gibi İsrail zaman zaman fosfor bombasının kullanmaktadır. Savaşında başlarında her ne kadar karşılaşılan zorluklar nedeniyle kesin ve net bir rakama ulaşmak imkansız olsa bile Gazze'deki hükümet, 6 Aralık 2023 tarihinde İsrail'in saldırılarında ölenlerin sayısının 349 artarak 16.248'e yükseldiğini ve ölenlerin 7.112'sinin çocuk ve 4.885'inin ise kadınlardan oluştuğunu duyurmuştu (Stepansky vd., 2023). Ayrıca 32.300 kişinin yaralı olduğu ve 3.750 kişiden enkaz altında oldukları için haber alınmadığı kamuoyu ile paylaşılmıştır. BM'nin tahminine göre Gazze'de öldürülenlerin yüzde 68'i kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşmuştur (OCHA, 2023). Rusya'nın Ukrayna'yı İşgalinin başından bu yana evlerinden edilen Ukraynalıların oranı toplam nüfusun %25'ine karşılık gelirken, 7 Ekim'den bu yana Gazze Şeridi'nde evlerinden edilen insanların oranı %75'e ulaşmıştır (WHO, 2023). İsrail bir hafta içinde Gazze Şeridi'ne ABD'nin bir yılda Afganistan'a attığı bombadan daha fazlasını atmıştır (Epstein ve Lee, 2023).

Gazze Şeridi'nin 365 kilometre karelik dar alanında oluşan çevre sorunları İsrail'in verdiği zararların diğer bir başlığıdır. 7 Ekim'den bu yana İsrail birlikleri on binlerce insanı öldürürken kullandıkları ağır bombardıman silahları bölgede canlı bırakmamıştır. Durumun bölgenin habitatına, toprağına ve suyuna oluşturduğu ciddi hasar uzun yıllar hissedilecek boyuttadır (Saber, 2023). Bölgenin yer altı sularına vereceği zararlara yönelik uyarıları dikkate almayan İsrail güçleri Aralık 2023 itibari ile Gazze Şeridi'nde bulunan tüm yer altı tünellerini deniz suyu ile doldurmaya başlamışlardır. G-20 ve COP toplantılarında altı çizilen yeşil mutabakata aykırı eylemlerin (Wehrey, 2023) müeyyidesi olmalıdır ve tüm çevre zararının da tazmin edilmesi gerekir. İsrail'in eylemleri savaş ahlakı ve hukuku ile bağdaşmaz yıkıcı ve yok edici boyuttadır (Fotoğraf 1). Ortaya çıkan kayıplar, İsrail'in kaybettiği insan sayısından (1400) 10 katını 1 ay içinde katlettiğini göstermiştir. Bu insanlık dışı saldırılara insani bir tepki olarak Holokost'tan sağ kurtulan 87 yaşındaki Marione Ingram, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları karşısında Filistinlilerin yanında yer almıştır (Democracy Now, 2023).

BM Nüfus Fonu'nun tahminlerine göre, Gazze şeridinde 50.000 hamile kadın bulunmaktadır ve her gün 160'tan fazla kadın doğum yapmaktadır (UNFPA, 2023).

Fotoğraf 1.

İsrail'in 9 Ekim'de Gazze Şeridi'ne düzenlediği hava saldırısının ardından enkaz altından 6 aylık Filistinli bebek Sama Alwadia kurtarıldı (Çolakoğlu vd., 2023, s. 55).

Bu kadar dar bir alanda hastanelere ve sağlıkçılara duyulan hayati ihtiyaca rağmen dünya kamuoyunun asla unutamayacağı saldırılardan biri 17 Ekim 2023 tarihinde İsrail tarafından gerçekleştirilmiş, İsrail, Gazze Şeridi'ndeki Baptist Hastanesi'ne (Al Ahli Arab Hastanesi) füze saldırısı düzenlenmiştir. Gazze Sağlık Bakanlığı, 471 kişinin; ABD Ulusal İstihbarat Direktörlüğü, 100-300 arasında insanın (Herb, 2023) ve El-Şifa Hastanesi Müdürü, 250'den fazla insanın hayatını kaybettiğini duyurmuştur (Padilla vd., 2023). Cenevre Sözleşmeleri (1949) ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü (1998) sivil bir hastanenin bombalanması uluslararası hukuk kapsamında savaş suçu olarak kabul etmektedir.

İsrail hava saldırılarının yanında başlattığı kara hareketiyle da sadece on binlerce Filistinlinin ölümüne neden olmamış aynı zamanda dünyanın farklı yerlerinden mesleklerinin gereğini yapmak için gelen 50'den fazla gazeteci ve medya çalışanının hayatlarını ellerinden almıştır (The International Press Institute, 2023) (Fotoğraf 2). Liberal uluslararası düzenin ve uluslararası hukukun tüm normlarını hiçe sayan bu saldırganlıklar, tüm dünyada uluslararası toplumun büyük tepkisine

Fotoğraf 2.

İsrail savaş uçaklarının 10 Ekim 2023 tarihinde Rimal bölgesindeki bir konutu hedef almasını kayda alırken kasten öldürülen Saeed Al-Taweel ve Mohammad Sobh isimli gazetecilerin miğferi (Çolakoğlu vd., 2023, s. 45).

yol açmış ve dünyanın dört bir yanında Filistin'e destek olabilmek için İsrail karşıtı protestolar yükselmiştir. Türkiye, Pakistan, İran, Lübnan ve Fas gibi İslam ülkelerinden ABD, Almanya, İspanya, Japonya, Hollanda, Polonya, Yunanistan gibi Müslüman olmayan birçok ülkeye kadar binlerce insan sokaklara dökülmüş, "Filistin'e Özgürlük"ten "Soykırımı Hayır" sloganlarına kadar seslerini duyurmaya çalışmışlar ve İsrail mallarına karşı boykot kampanyalarını başlatmışlardır. İsrail'i protesto eden kesimlerin çoğunluğunu gençler, kadınlar ve orta sınıf kesimlerin teşkil etmesi ise ayrıca not edilmiştir. Bu kesimlerin İsrail karşıtı protestolara katılımı, sadece bugünün sağduyulu kesimlerinin değil, gelecek nesiller açısından da İsrail davranışının meşruluğunun sorgulanmasının devam edeceğinin işareti olarak görülebilir. İsrail'e toplumsal olarak yükselen reaksiyonların yanında, başta İrlanda gibi kurumsal tepkilerin verildiği örneklerin ardından bu ülkelerde ortaya çıkan hadiseler ise hakikati demokratik yollarla özgürce dile getirebilen ülkelerin dahi nasıl tehdit edilebileceğini ortaya koyarak şiddetin kurallara uymayan tüm aktörler için devreye sokulabileceğini hissettirmiştir.

İsrail'in şiddet, sivil halkın katli, fiziki yıkım, psikolojik tahribat ve dünya kamuoyunu yanlış bilgilendirme (dezenformasyon) yöntemleriyle başvurduğu hukuksuzluklara rağmen (Directorate of Communications, 2023); başta ABD olmak üzere birçok Batılı ülkenin desteği, sadece uluslararası bir protesto dalgası doğurmamış, İsrail ve ABD gibi ülkelerin kendi içlerinde de büyük ayrışmaların ortaya çıkmasına aracılık etmiştir. Aslında İsrail, 7 Ekim öncesinde de uzun bir süre Netanyahu karşıtı değişim protestolarına ev sahipliği yapmış ve Netanyahu'nun toplumsal meşruiyetinin günden güne eridiğini tartışmıştır. Bu doğrultuda Netanyahu'nun "*Mad Man*" teorisine uygun bir şekilde kendi iktidarını koruma ve toplumsal eleştirilerden sıyrılmaya çalışırken yükselen ve kontrol edilemez saldırganlığını ortaya atarak, bölgede radikalizmin ve muhtemel faşizmin yükselişinin önünü açmıştır. Devamında gelen Netanyahu Katliamları, Gagnon'un kendini tehdit altında hisseden elitlerin etnik referanslar üzerinden uluslararası çatışmaları körüklediği çalışmasında olduğu gibi, Netanyahu'nun hem kaybettiği toplumsal güveni yeniden onarmak hem de dış politikada pazarlık gücünü artırmak adına irrasyonel bir davranışı hayata geçirdiği düşünülmektedir (Gagnon, 1994). Son kertede halen aşılamayan savaşı uzatma ve uzun süreli ateşkese mesafeli durma stratejisinin gerisindeki temel düşüncenin ulusal ve uluslararası kamuoyundan gelen eleştirilerden kaçma politikasıdır.¹ Ancak 7 Ekim sonrasında da her ne kadar Hamas'a karşı bütünleşen bir İsrail siyaseti ortaya çıkmış görünse de Netanyahu karşıtı sosyal ve kurumsal motivasyonun tamamen ortadan kalkmadığı da gözlemlenmiştir. İsrail'in Gazze'deki saldırılarını eleştirdiği gerekçesiyle 45 gün uzaklaştırma cezası alan Knesset üyesi Ofer Cassif örneği (European Parliament, 2023), Netanyahu'ya güvenmeyen rehinelere ailelerinin Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan yardım talep etmesi (Agencies, 2023) veya İsrail Solu'nun yabancılaşması (Jewish Currents, 2023) gibi tartışmalar hep bu yönde değerlendirilmiştir. Neticede uluslararası toplumun yanında İsrail toplumunun da sadece Filistinlilerin soykırımı uğratılmasının değil, İsraililerin de hayatlarını kaybetmelerinden giderek daha fazla sorumlu tutulan Netanyahu'nun savaş sonrası süreçte ayakta kalabilmesinin oldukça zor olacağı tahmin edilmektedir.

---

1 İsrail-Hamas ateşkes antlaşmalarının ilki 24 Kasım 2023'te başlamıştır. Belirgin aralıklarla gün bazında süresi uzatılmaktadır. Ateşkes sonrası Hamas'ın elindeki esirleri ve İsrail'in de Filistinli mahkumları serbest bırakmasıyla çatışmalar bu zaman diliminde büyük oranda durdurulmuş ve İsrail tarafından bilinçli bir şekilde engellenen Gazze'ye insani yardım girişlerine izin verilmiştir.

İsrail saldırganlığının iç politikaya yansıdığı diğer bir örnek ABD'dir. ABD ile İsrail'in sahip olduğu özel ilişkiler, Eric Alterman'ın (2022) İsrail davranışını değiştirmek isteyen Amerikan başkanlarının sürekli nasıl geri adım attıklarını analiz etmeye çalıştığı eserinde olduğu gibi, iki ülkenin tarihi boyunca sürekli önemli bir ilgi alanı olarak incelenmiştir. Aslında son yıllarda İsrail kimliği ile Amerikan Yahudi kimliği arasında yükselen çatışma, ABD'de İsrail aleyhine olduğu kadar Filistin lehine bir süreci ortaya çıkarmıştı. Obama döneminde de hissedilen söz konusu çatışma, İsraili siyasi Siyonistler ile özellikle Demokrat Partili liberal Siyonistler arasında hem Filistin'in hem de ABD-İsrail ilişkilerinin geleceği konusunda büyük bir ayrışma doğurmuştur. Dış İlişkiler Konseyi üyesi ve ABD'nin eski İsrail Büyükelçisi Martin Indyk'in ABD'nin İsrail'e askeri yardımını yeniden düşünmesini öneren yasa teklifi gibi örnekleri ortaya çıkaran süreçte, Mart 2023'te yapılan bir Gallup anketi, 2013'te Filistinlilerden ziyade İsrail'e 35 puanlık bir farkla daha fazla sempati ifade eden Demokratların şimdi 11 puan farkla Filistinlileri desteklediğini ortaya koymuştur (Saad, 2023). ABD'deki sosyo-politik değişim bu eğilimde ilerlerken, Biden'ın 7 Ekim sonrası İsrail'e verdiği destek, Orta Doğu'daki ABD ulusal çıkarı kadar yaklaşan seçimler öncesi iç politik hamle olarak da görülmüş, ancak özellikle Demokrat Parti sosyal tabanında bir ters dalga etkisi doğurduğu gözlemlenmiştir. Seçimler için kritik olarak bilinen eyaletlerden yükselen tepkilerden İsrail'e silah transferini protesto etmek için ABD'nin silah satışlarını denetleyen Dışişleri Bakanlığı Siyasi-Askeri İşler Bürosu'ndaki direktörlük görevini bırakan Josh Paul gibi istifalara kadar Biden'ın İsrail'e olan desteği iç politikada başta gençler olmak üzere ilerici ideolojiyi benimseyen kesimler açısından kendisine büyük zarar vermiştir.

Başta Amerikan sosyolojisi olmak üzere uluslararası toplumda Filistinliler lehine değişen eğilimin ve İsrail'in hukuksuz yerleşim politikalarına olan tepkinin en üst seviyede olduğu bir dönemde Hamas'ın organize ettiği Aksa Tufanı'nın zamanlaması oldukça tartışılmıştır. Aksa Tufanı Filistin'e destek için mobilize olan dünyanın dört bir tarafındaki protesto örneklerinde olduğu gibi yıllarca toprakları işgal edilen Filistinlilerin haklı mücadelesinin bir parçası olarak görülmüş olmasına rağmen; yine de İsrail'in terörizm söylemine destek vererek uzun süredir pozitif yönde ilerleyen Filistin algısına zarar vermiştir. Hamas'ın yöntemlerine uluslararası anlamda ciddi bir eleştiri söz konusudur ve Kassam Tugayları'nın emir-komuta zinciri sorgulanmıştır.

Burada çatışmanın pazarlıkçı teorisyenleri, tek başına bu eylemi gerçekleştirmesinin oldukça zor olduğu düşünülen Hamas'ın ardındaki İran gibi aktörlerin özellikle İsrail-Körfez ülkeleri yakınlaşmasının önüne geçmek için saldırıyı teşvik ettikleri yorumlarını dile getirmişlerdir (Reisinezhad, 2023; Said vd., 2023). Ancak İsrail'in saldırının hemen ardından İran'ı sorumlu tutan açıklamalarına karşın ABD'li güvenlik elitlerinin ısrarla İran'ın saldırıyla hiçbir ilgisi olmadığına altını çizmeleri kafaları karıştırmıştır. Özellikle çatışma tüm şiddetiyle devam ederken İran'ın Irak'tan 10 milyar dolarlık elektrik alacağına yönelik devam eden ABD blokajının kaldırılması, çatışma literatürünün son dönemlerde moda olan "stratejik gizlilik" bağlamında ABD'nin İran'la yapmış olabileceği gizli pazarlık konusunda şüpheleri uyandırmıştır (Nutt ve Pauly, 2021). Ancak yine de Aksa Tufanı'nın organize edilişi sonrası başta uzun bir süredir seçimler yapılmadan iktidarını devam ettiren Mahmut Abbas Yönetimi olmak üzere Filistin siyasetinde halkın demokratik taleplerinin belirleyici olmadığı yönünde çatışma sonrası Filistin siyasetinin de yeniden şekillenebileceği tartışmalarını desteklemiştir.

Savaşın Bölgeye, Uluslararası Sisteme ve İlişkilere Yansımaları

ABD'nin Afganistan ve Suriye gibi bölgelerde geri çekilmesi tartışmaları sonrası oluşan güç boşluğuyla ortaya çıkan jeopolitik çözümlerin, Kırım'ın ilhakından Kudüs, Keşmir ve hatta Hong Kong'un statüsünün değiştirilmesine kadar Rusya, Çin, Hindistan (Ünlü, 2022) ve İsrail gibi ülkeler için bir ilhak dalgasını ortaya çıkardığı tartışılmaktadır. Rusya'nın Kırım sonrası Ukrayna saldırısı eğer ikinci ilhak dalgası olarak değerlendirilirse, bu dalganın devamı sayılabilecek gelişme, İsrail'in Gazze Şeridi'ni ilhak etme girişimi olarak tespit edilebilir. Çatışmanın rasyonel temelleri üzerinde akıl yürüten Fearon gibi isimlerin üzerinde durduğu, pazarlık masasında asla uzlaşamayacak meselelere karşılık gelen "bölünemezlik sorunu"na (Fearon, 1995) oldukça uyan bir çerçeveye sahip olan Filistin toprakları, iki tarafın da tarihsel olarak kendisine ait olduğunu düşündüğü bir tahayyül üzerinden çatışmanın yükselişi noktasında ufak bir kıvılcımın yeterli olduğu bir geçmişe sahiptir. Bu açıdan Batı dünyası için oldukça önem arz eden İsrail politikalarına karşı, İslam dünyası için vazgeçilemez olarak görülen Kudüs coğrafyası zemininde yükselen çatışmanın yansımaları kısa vadeli çıkar siyasetine olduğu kadar orta ve uzun vadeli stratejilere de etki etmemesi beklenemez.

Bölünemezlik sorununa ek olarak, Büyük Güçler rekabeti çağında yaşadığımız bugünlerde Jervis'in "Güvenlik İkilemi"nde tartıştığı gibi (Jervis, 1978) özellikle hegemonik güçler açısından bazen barışçıl bir işbirliğine gitmek çatışmaya gitmekten daha maliyetli görünebilmektedir.

Başka bir deyişle ABD'nin diğer Büyük Güçler ile işbirliğine gittiği her an Rusya ve Çin gibi aktörlerin kapasite açısından kendisine biraz daha yaklaşımları, kendisi için ontolojik bir sorunu besleyebilmektedir. Bu açıdan rasyonel stratejik teorisyenler, Büyük Güçler rekabetin birgün çatışmanın ortaya çıkması durumunda bunun Çin ve Rusya'dan ziyade ABD tarafından başlatılacağını ön görmekteyken; içerisinden geçtiğimiz dönemde de ABD için orta vadede kontrol altına alabileceği çatışmaların kendisi için işbirliğine gitmekten daha az maliyetli olabileceğini düşünmektedir. Bu kapsamda kendi itibarını sarsmayacak ve prestijini yükseltebileceği Orta Doğu siyasetinde böyle bir çatışmayı desteklemek kendisi için rasyonel görülebilir. ABD'nin dış politikada kısa vadeli olarak hedeflediği bu çatışmalarda elde edilecek faydaları uzun dönemde hegemon güç pozisyonunda muhtemel bir itibar ve zemin kaybına dönüşeceğini de unutmamak gerekiyor. Öte yandan John Mearsheimer ve Stephen Walt başta olmak üzere ileri gelen Realist teorisyenler ABD'nin İsrail'e koşulsuz desteğinin ve genel olarak Orta Doğu'daki silahlı çatışmalara taraf olarak doğrudan müdahil olmasının ABD'nin esas rakibi olan Çin'e odaklanmaktan alıkoyduğunu, ABD'nin itibarını ve aynı zamanda askeri ve ekonomik kaynaklarını İsrail'in çıkarları için boşu boşuna harcaması sonucunu doğurduğunu vurgulayarak, İsrail'e koşulsuz desteğinin ABD'nin ulusal çıkarlarına aykırı ve zararlı bir politika olduğunu ısrarla vurgulamışlardır (Mearsheimer, 2001; Mearsheimer ve Walt, 2007). Bunu rağmen ABD'nin kendi çıkarları açısından böylesine yanlış ve zararlı bir politikası izlemesini de ABD iç siyasetindeki İsrail Lobisi olarak tanımladıkları siyasi lobi örgütlenmesinin etkisine bağlamışlardır (Mearsheimer ve Walt, 2007) (Fotoğraf 3).

Konuya diğer aktörler gözünden bakılacak olursa, Rusya ile birlikte pozisyonu yakından takip edilen bir aktör olarak Çin'in BM Temsilcisi Büyükelçi Zhang Jun'un BMGK'da İsrail'in Gazze'yi işgali kapsamında görüşülen taslak barış önerilerine dair yorumu; "Çin hiçbir şekilde İsrail'in güvenlik kaygılarını inkar etmemektedir. Bizim karşı çıktığımız husus, taslağın Filistin topraklarının uzun süredir işgal altında olduğu gerçeğini göz ardı ederek Filistin-İsrail meselesine ilişkin yeni bir anlatı oluşturmaya çalışmasıdır" şeklinde olmuştur (UN China-mission, 2023).

Savaşın Asya-Pasifik'e doğrudan bir yansıması şimdilik söz konusu değildir. Ancak sahada yaşananlar ve ABD'nin uluslararası hukuku ve normları ihlal eden bir aktör olan İsrail devletine Gazze Şeridi'ni işgale giriştiği bir zamanda

kayıtsız şartsız destek olması yakından takip edilmektedir. Çin'in kendisinin ayrılmaz bir parçası olarak gördüğü Tayvan'ın geleceğine dair alacağı aksiyonlarda, ABD'nin Ukrayna ve Filistin konusunda farklılaşan tutumlarını bir prestij ve haklılık kazancına dönüştürme politikasını uygulamaya aldığı gözlemlenebilmektedir (Al Jazeera, 2023; CGTN, 2023; Heydarian, 2021; Yu ve Hsiu-chuan, 2023).

Fotoğraf 3.

Gazze'de Al Ahli Arab Hastanesinin İsrail tarafından bombalanmasının ardından aynı gecenin sabahında 18 Ekim 2023 tarihinde Tel Aviv Ben Gurion havaalanına gelen ABD Başkanı Joe Biden ile Başbakan Benjamin Netanyahu'nun selamlaşma anı (Brendan Smialowski/ AFP) (Motamedi, 2023)

Güncel uluslararası sistemdeki bir başka yapısal bir sorun da dünya demografik yapısında hatırı sayılır bir dini grup büyüklüğüne sahip olmasına rağmen, Müslüman bir büyük gücün olmaması ve Müslümanları gerekli temsil gücüne sahip olmamasıdır. BMGK üyeleri olan ABD (Protestan Hristiyan), Rusya (Ortodoks Hristiyan), Fransa (Katolik Hristiyan), Britanya (Protestan Hristiyan) ve Çin'in (Konfüçyen kökenli) yanısıra, dünyanın en büyük nüfusuna, en büyük beş ekonomisinden birine ve nükleer silahlara sahip Hindu çoğunluklu Hindistan'ı da düşündüğümüzde, BMGK'da veto gücü olan veya tartışmasız olarak büyük güç olarak tanımlanacak bir devleti

olmayan en büyük dini grubun Müslümanlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Müslüman bir büyük devletin eksikliği de Müslümanlara yönelik soykırıma varan vahşetin yaşandığı nice insani krizde herhangi bir caydırıcı askeri veya siyasi müdahalenin yapılamamasının bir sebebi sayılabilir (Aktürk, 2020, s. 168–169).

Gazze Şeridi'nde işgali sürecinde ABD'nin pozisyonu onun dünya çapındaki üstünlüğünün ve küresel siyasetteki yerinin yeniden sorgulanmasına ve zemin kaybetmesine sebep olacaktır. Başta ABD ve müttefikleri tarafından temsil edilen Batılı liberal sistem içindeki çelişkileri daha da açığa çıkarmaktadır. Bu olayın hem Avrupa vatandaşları hem de Amerikan halkı arasında kendi hükümetlerinin politikalarına ilişkin hayal kırıklığını derinleştirmesi muhtemeldir. Uzun süredir gelen ve Gazze'de masum insanların katli ile daha net bir şekilde ortaya çıkan bu taraflı ve ikiyüzlü politikalar, Rusya, Çin ve diğer gelişmekte olan ülkelerin mevcut küresel düzenlere karşı alternatif mekanizmalar geliştirmeleri için bir nedensellik işlevi görecektir.

Gazze Şeridi'nde başlayan bu savaşın en derin etkisi elbette Orta Doğu bölgesi üzerinde görülebilecektir. Bölgenin çoğunlukla Müslüman olan ülkeleri için savaş, sadece Gazze savaşından ziyade Kudüs'ü de içeren bir çerçevede olması nedeniyle Arap Birliği ve İİT uluslararası kuruluşlarının gündem ve kararları yakından takip edilmiştir. Ancak çoğunlukla çağrı seviyesinde kalan politika önerilerinin yetersizliği, halkları nezdinde eleştirilere neden olmuştur (El-Fetouh, 2023). İslam ülkelerinin diplomatik ve politik pozisyonlarındaki kolektif hamlelerinin zayıflığına dair bir paragraf açmak gerekirse; bu ülkelerin tutumlarında büyük oranda bir araya gelinen platformun mahiyeti belirleyici olmaktadır. Hem İİT'de hem de Arap Birliği siyasi ve askeri bir ittifak olamamanın yanı sıra, evrensel değerlerin uluslararasılaşması, demokratikleşmenin geniş koalisyonlarla desteklenmesi başlıklarında bir girişim ve yol alma planı söz konusu olmamıştır. Özellikle İİT doğrudan devletler arasında bir birlik olmasına rağmen, Axelrod'un altını çizdiği anarşik bir düzende işbirliği davranışlarını tartıştıkları gibi, geleceğin gölgesi ve belirsizliği karşısında kolektif bir eylem modeli ortaya çıkarmakta etkili olamamışlardır (Axelrod, 1984, s. 1–4). Oysa ki İslam ülkelerinin birbirleri arasında dayanışma ve birlik oluşturacak bir örgüte ihtiyaç olduğu benzer kriz zamanlarında bir kez daha kendini göstermektedir. Ancak barış zamanı kazanımlara ortaklık konusunda katılım sergilemekten çekinmeyen aktörlerin, kriz anlarında maliyetlere ortak olacakları kolektif bir eyleme ihtiyaç vardır.

Ancak literatürde “beleşçilik” (*free-rider*) olarak bilinen sorumluluktan kaçınma davranışına sürüklendikleri gözlemlenebilmektedir (Conybeare, 1987). Bu ve benzer eğilimleri aşamayan İslam ülkelerinin, uluslararası anlamda oldukça geniş bir destek kitlesi bulan İsrail’e karşı zorlayıcı ve caydırıcı tedbirler geliştirebilme kapasitesi de böylece çoğu zaman sınırlı kalmıştır.

İsrail’e karşı Müslüman devletlerin topyekün bir şekilde zorlayıcı bir gruplaşmaya bürünmesi çok uzak bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Knesset üyesi ve Shimon Peres’in Dış Politika danışmanı Einat Wilf bir çalışmasında, Orta Doğu’daki asıl tehlikenin tüm bölgeyi etkisi altına alacak Sünni İslam hegemonyası olduğunu yazmıştır. Ayrıca İsrail büyük stratejisi temel önceliklerinin Sünni olmayan Müslümanlara ve gayrimüslimlere baskın bir Sünni otoritenin oluşmasının önünü geçme ve de Arap-Sünni grupların birleştirmesini engelleme olduğunu vurgulamıştır. Wilf’in İsrail büyük stratejisinin esas amacı olarak vurguladığı üzere, Orta Doğu’da Sünni Müslüman çoğunluğun temsilcisi, hamisi, birleştirici gücü olabilecek potansiyele sahip herhangi bir devlet veya devletler birincil tehdit olarak görülmekte, bu çerçevede raporda Türkiye, Mısır ve Suudi Arabistan bu potansiyele sahip üç Sünni Müslüman çoğunluklu ülke olarak ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Öte yandan kamuoyunda yayılan algının aksine, raporda İran’ın ve diğer Şii ve gayrimüslim ülke ve unsurların Orta Doğu’daki Sünni Müslüman çoğunluğa karşı İsrail’in doğal müttefikleri olduğu vurgulanmaktadır (Wilf, 2017). Bu bakımdan Türkiye’nin, Suriye, Mısır ve Libya başta olmak üzere Arap ülkelerinde yabancı askeri ve ekonomik destekle ayakta kalabilen azınlık diktatörlüklerinin yıkılarak Arap çoğunluğun yönetimde söz sahibi olduğu bir düzene geçiş için verdiği destek, Orta Doğu’da çoğunluğun söz sahibi olduğu, bölgesel işbirliği, bütünleşme ve birliğe yol açabilecek girişimleri büyük tehdit olarak algılayan tüm devletlerin ve aktörlerin tepkisini çekmiş ve Türkiye’nin hedef alınmasına sebep olmuştur (Aktürk, 2017). Bu minvalde son yıllarda Orta Doğu bölgesinde İsrail dış politikası daha çok körfez Müslüman ülkelerini içine alarak ilerlemiştir. Orta Doğu’da İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn arasındaki diplomatik ilişkileri normalleştirdiği söylenen ve sonrasında Fas ve Sudan’ı da içine alan İbrahim Anlaşmaları (*The Abraham Accords*) 15 Eylül 2020 tarihinde imzalanmıştır. Bu anlaşmalarla özü itibari ile bölge ülkelerine İsrail üzerinden maddi kaynak akışını teşvik eden etkileşimler planlanmıştır (Egel vd., 2021). Orta Doğu ülkeleri arasındaki ticaret hacimlerini artırmak hedefiyle imzalanan bir dizi anlaşma ile süreç devam etmiştir.

Ancak Orta Doğu bölgesinin yapay, yani doğal sınırlarına ulaşmamış güvenlik ortamı söz konusudur (Bilgin, 2019). Avrupa ülkelerinin kendi aralarında yapmış olduğu ticaretin bir benzerini Orta Doğu'ya getirmeyi hedefi koyan İbrahim Antlaşmaları'nun Filistin'in işgal edilmiş toprakları sorunu çözülmeden işlevsellik kazanması gerçeklikten uzaktır. Öte yandan benzer bir girişim olarak Yeni Delhi'deki G20 zirvesinde ABD'nin de desteği ile Fransa, Almanya, Hindistan, İtalya, Suudi Arabistan, BAE ve Avrupa Komisyonu liderlerince önerilen Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru'nun (IMEC) (Calabrese, 2023) İsrail'in işgal etmiş olduğu Filistin topraklarından geçen mahiyeti sahadan ve gerçeklikten kopuklukta sürdürülen ısrara işaret etmektedir. 7 Ekim sonrası görülen sivil katliamlar ve işgaller bir kez daha Filistin topraklarındaki hakikatleri gözler önüne sermiştir. Nitekim Filistinli araştırmacı Dalal Iriqat'ın bölgede tepeden inme bir yöntem ile tesis edilmek istenen ekonomik girişimlere ilişkin yorumu süreci özetlemektedir; "Bizler, bize dayatılan bu sefil ve ırkçı gerçekliği değiştirebilecek vizyoner insanlar, hayalperestler ve çalışkanlarla dolu bir ulusuz" (Iriqat, 2020, s. 108). Mevcut koşullarda özellikle ABD'nin desteğiyle, İsrail tarafından işgal edilen Filistin topraklarında, inşa edilmesi sözü verilen refahın Filistin halkı nezdinde bir kabulü söz konusu değildir. Filistin halkının sivil direniş yorgunluğunun Gazze halkına anayurdunu unutturacak ve Sina Yarımadası pazarlığına ikna edeceğini düşündüren bir yaklaşım asırlık sorundan bir ders alınmadığına işaret eder.

İçinde bulunduğu uluslararası ittifaklar sistemindeki partner ülkelerin çoğunluğu İsrail'e destek açıklamaları yaparken Türkiye, İsrail'e karşı Filistin halkının haklı davasında yanlarında yer almaya devam etmiştir. Bu noktada Türk dış politikasının temel başlıklarında Orta Doğu bölgesine atfedilen önem bir kez daha akla gelmektedir (Balci, 2021). Türk dış politikasında büyük stratejinin ana odakları genellikle ülkenin yakınında, komşusunda veya komşusunun komşusu ülkelerde büyük bir aktörün (ABD, Çin, Rusya) işgaline ve Türkiye'yi tehdit eden büyük güçlerin Türkiye'nin komşularında büyük askeri güç buldurmalarına karşı olması gerektiğine vurgu yapar (Aktürk, 2020). Orta Doğu'nun siyasi kırılmalı ve sıcak çatışmaları Türkiye'ye bölgesel dış politika kurgusunda baskı yapmakla beraber, bölgenin hızla değişen gündemine ayak uydurabilen öncü bir aktör olma kapasitesini edinmeye zorlamıştır. Türkiye'nin Orta Doğu bölgesinde rekabet ettiği ve aynı zamanda diplomasi yürüttüğü ülkeler İran, İsrail, Suudi Arabistan ve Mısır olarak

sıralanabilir. Yakın dönemde Suudi Arabistan, İsrail ve Mısır ile kapsamlı diplomatik görüşmeler başlatılmıştır. Ancak 7 Ekim’de başlayan savaş ile birlikte İsrail ile henüz zemine oturmamış diplomatik ve ekonomik işbirliği süreçleri başlangıç noktasına geri gitmiştir. Aralık 2023 itibari ile Türk dış politikası, Gazze’nin işgali noktasında BM ilkeleri ile tamamen uyumlu ve Filistin toprakları için alınan tüm kararlarının takibini ve uygulanmasını talep eder bir mahiyettedir. Türkiye, barışın tesisinin ve devamındaki süreçlerin başarılı bir şekilde yürütülmesi için yoğun bir siyasi, diplomatik ve askeri çabaları içinde barındıran Garantörlük teklifinde de bulunmuş (Presidency of the Republic of Türkiye, 2023) ve İsrail ile Filistin arasında bir çözüme ulaşılması için tüm etkili tarafların katılımıyla uluslararası bir barış konferansı toplanmasını önermiştir (TASS, 2023). Türkiye, devlet başkanı düzeyinde ve tüm kurumları ile başta BM olmak üzere tüm uluslararası platformlarda arabuluculuk ve ateşkes için yoğun diplomatik girişimlerini devam ettirmektedir. Esir takasının gerçekleştirilmesi, insani yardım ve temel ihtiyaçlar için lojistik desteğin Mısır üzerinden sağlanması girişimleri sonuç vermiştir. Özellikle hastanelerin bombalanması ve sağlık çalışanlarının ve hastaların vurulmasını takiben bölgede acil müdahaleye ihtiyacı olan hastalara tıbbi yardım sağlanmakta ve ilk müdahalelerinin Mısır’da yapılmasının ardından bazı hastaların tedavileri için Türkiye’ye transferleri gerçekleştirilmektedir.

Türk dış politikasında Ukrayna topraklarının Rusya tarafından işgaline karşı alınan pozisyon, Filistin topraklarının İsrail güçlerince işgaline karşı da kendini göstermektedir. İsrail ile ilişkilerinin ekonomi politigi Türkiye ile İsrail arasında gelişecek işbirliklerinde ciddi bir kazanca işaret ederken Türk dış politikası, Ukrayna savaşından sonra ABD ve birçok Avrupa ülkesinin sergilemiş olduğu; benzer siyasi ve insani krizlere karşı farklı tepkiler gösterme tutarsızlığını göstermemiştir. Aksine Türkiye, ilkesel ve insani çizgide haklı tarafın yanında pozisyon almıştır. Açık bir şekilde İsrail yanında pozisyon alan birçok Avrupa ülkesi ve ABD’nin bir arabulucu ve garantör olarak kabul edilemeyeceği bu ortamda, Türkiye’nin garantörlüğü, bu savaş ve asırlık Filistin sorunu adına çözüme en yakın diplomasi masasıdır. Geline son durumda Türkiye’den sonra çözüm masasının ev sahibi aktörleri olarak sorunun geçmişinde ve bugününde bölge ile temasları ve diplomatik duruşları gereği Japonya (Doğrul, 2019) ve Çin (Yi, 2023), Filistinliler nezdinde daha kabul edilebilir ülkelerdir.

Yaşananlar ve işgaller açık ve istisnasız bir şekilde uluslararası hukukun ve BM kararlarının devamlı bir ihlalidir. 1945 tarihli BM Kurucu Antlaşması'nın 2/4. maddesi, devletlerin uluslararası ilişkilerde askeri güce başvuramayacağını ve askeri güç tehditlerinde bulunamayacağını belirtir. Bu, saldırganlığın uluslararası barış ve güvenliğe zarar verdiği ve bu tür eylemlerin kabul edilemez olduğu anlamına gelir. Ayrıca BM Genel Kurulu'nun 1970'te kabul ettiği "Devletler Arasında Dostça İlişkiler Bildirisi", askeri güç kullanımının veya tehdidinin kaynaklı toprak kazanımlarını yasal olarak tanımayacağını vurgulamaktadır. 1974 tarihli "Saldırganlığın Tanımına İlişkin Karar", saldırganlıktan kaynaklanan toprak kazanımlarının yasal olarak kabul edilmeyeceğini ve bu tür eylemlerin yasal olmadığını belirtmektedir.

BM kararları ve Uluslararası Adalet Divanı'nın içtihatları da işgal altındaki bölgeler ve bu bölgelerin yasal statüsü konusunda önemli yönlendiricilerdir. Bu kurumlar, işgal altındaki bölgelerdeki toprak ediniminin yasal olmadığını ve bu bölgelerin asıl sahiplerine iade edilmesi gerektiğini vurgular. Sonuç olarak, uluslararası hukuka göre, İsrail'in işgal ettiği Filistin topraklarından çekilmesi ve bu bölgelerin asıl sahiplerine iadesi gerekmektedir. Bu, Batı Şeria'nın yanı sıra (Doğu) Kudüs'ü de kapsar. Bu durum, uluslararası hukukun işgal altındaki bölgeler ve toprak edinimi konusundaki net prensipleri doğrultusunda değerlendirilmektedir. Tüm bu ihlaller uluslararası sisteme ve kurumlara her zamankinden daha fazla baskı yapmakta, savaşların ve çatışmaların önlenebilirliği yönelik girişimlere ve uluslararası sistemin barışına zarar vermektedir.

7 Ekim sonrası yaşananlar Siyonist baskıcı İsrail hükümetinin sınır tanımaz tüm saldırganlıklarını dünya kamuoyunun dikkatine getirmiştir. Dünya çapındaki bilim insanları arasında ilk %2'lik dilimde yer alan UNESCO Fizik ve Astrofizik bilimleri kürsüsü öğretim üyesi ve Gazze'nin en büyük üniversitesi olan Gazze İslam Üniversitesi'nin Rektörü Profesör Sofian Tayeh, İsrail'in Jabalia Mülteci Kampı'na düzenlediği hava saldırısında ailesiyle birlikte hayatını kaybetti. Akademiyi ve bilimi hedef alan bu katliamın yanı sıra Antisemitizmin akademik özgürlük ve özerkliğe etkileri odağında yayınlanan rapora göre; İngiltere, ABD, Fransa ve Almanya'da İsrail'e tepki gösteren akademisyen, yazar ve öğrencilere yönelik baskıların arttığı saptanmıştır. Bu ülkelerde İsrail'e

tepki gösteren akademisyen ve öğrenciler hedefe alındığı, bir nefret suçu olarak kabul edilen Anti-semitizm suçlamalarının 7 Ekim sonrası sindirme aracı olarak kullanılmaya başlandığı, İsrail işgaline karşı açıklamalara karşı Yahudi lobilerin finansal ve siyasi güçlerinin artırdıkları, İsrail'i eleştiren akademisyenlerin seminer ve konferanslarının iptal edildiği ve bu akademisyenlerin bir kısmı istifa etmek ya da görevden el çektirilmek durumuna bırakıldığı ortaya çıkarılmıştır (Savaşan vd., 2023). Nitekim ABD'de Pennsylvania Üniversitesi Rektörü Dr. Liz Magill, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Üniversitesi Rektörü Dr. Sally Kornbluth, ve Harvard Üniversitesi Rektörü Dr. Claudine Gay Antisemitizm konusunda yeterli önlem almadıkları ve öğrencilerin Filistin'e destek veren eylemlerini engellemedikleri için 5 Aralık 2020 tarihinde Kongreye çağrılarak (Congress, 2023) ifade vermelerinin ardından istifa etmeye zorlanmışlardır (Brooks, 2023; Luscombe, 2023) (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4.

Claudine Gay, Elizabeth Magill, Sally Kornbluth (Soldan Sağa) Capitol Hill'de haklı Filistin halkına destek veren öğrencilerin kampüslerinde düzenledikleri protestolar için Kongreye ifade verdiler (Görsel kaynağı: Reuters / Ken Cedeno ve Kevin Dietsch / Getty Images North America ve AFP) (Sen, 2023).

Sürecin dolaylı bir sonucu olarak işgal altındaki Filistin halkının meşru haklarına yönelik artan dünya kamuoyu ilgisi ve özellikle genç nesillerde uyanan adalet duygusu, Filistin toprakları sorununun küresel bir zemini olduğunu göstermiştir. Uluslararası hukuk normları olarak bir zamanlar dikte ettirilen tüm değerlerin bahse konu işgalci ve saldırgan İsrail devletinin eylemleri ile değersizleştirildiği ve anlamsızlaştırıldığı bu ortamda uluslararası hukuk, insan hakları ve değerler eski manasını kaybetmiştir. Geline nokta bir milat olarak kabul edilebilir ve bu andan itibaren Gazze Şeridi'nde işlenen soykırıma varan eylemler dünyanın egemen güçlerinin zirveden düşüşlerini tetikleyecek bir döneme işaret edebilir.

Değerlendirme ve Sonuç

Antonio Gramsci'nin (1891-1937) "kriz tam da eskinin ölmekte olduğu ve yeninin doğamadığı gerçeğinden kaynaklanır ve bu ara dönemde birçok hastalık belirtileri ortaya çıkar" (Gramsci, 2021) yorumundan hareketle bugün Gazze'de yaşanan savaşın asırlara uzandığını ve sağlıksız/yönetilemeyen kolonyal geçmişten kalan hastalıkları/anlaşmazlıkları içinde barındırdığı gerçektir. Bu savaşı ve işgalleri, kendi içerisinde tarihsel bir bütünlük yöntemiyle ele almanın önemi bir kez daha anlaşılmıştır. İlk zamanların Osmanlı-İngiliz sonrasında Arap-İsrail ve de gelinen noktada Filistin-İsrail sorunu olarak tanımlanan ve hızlı bir şekilde sıcak çatışmaya dönüşebilen bu mücadele dünyanın patlamaya en yakın sorunu olmakla birlikte etki olarak bölgeselden öteye geçerek küresel bir sorun haline almıştır.

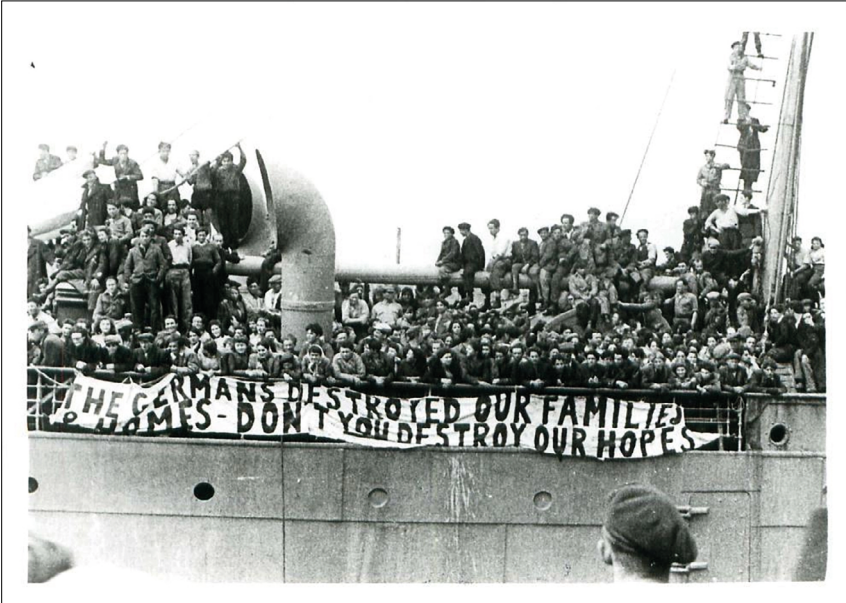
Filistin topraklarında yaşananlar ve devam eden savaş hem İsraililer hem de Filistinliler için karşılıklı bir yıpranma sürecidir, bebekler, çocuklar ve kadınlar öldürülmekte, masum insanlar zarar görmektedir. Nitekim Uluslararası Kızılhaç Komitesi Başkanı Mirjana Spoljaric, Gazze Şeridi'ndeki sivillerin gidecek güvenli yerlerinin olmamasının kabul edilemez olduğunu dile getirmiştir. Gazze Şeridi ve Batı Şeria travması, tüm Filistin nüfusunu etkisi altına almıştır. Sürdürülebilir ve insani bir barış çözümün kendisidir. İsrail'in şiddet politikasını aklama girişimlerinin ABD ve Avrupa ülkelerine maliyeti, tüm suça ortak olmak demektir. Bu ülkeler tarafgir tutumlarını tekrar gözden geçirmelidirler. Diğer yandan Gazze Şeridi'ndeki katliamı reddeden İspanya, İrlanda ve Belçika gibi ülkelerin tutumları

unutulmamalı ve takdir edilmelidir. Müslüman devletlerde beklenen toplumsal patlama ve de dünyada yükselen İsrail karşıtı bir ruh hali göz önünde bulundurulmalıdır. Dini veya politik görüşü fark etmeksizin tüm insanlığın ortak sesi binlerce bebeğin ve kadının öldürülmesine asla müsaade etmemelidir. Hasar, sadece Gazze Şeridi'nde değil aynı zamanda tüm vicdanlarda çaresizlik ile beraber psikolojik bir travma şeklinde kendine yer edinmektedir

Filistin topraklarına 1947 yılında ulaşan bir gemideki Yahudiler açtıkları pankartta İngilizce "Almanlar ailelerimizi ve evlerimizi yok etti, siz de umutlarımızı yok etmeyin" yazmışlardı. Bu ve benzeri çaresizlik ifadeleri gelen göçmenlerin sonrasında yerli Filistin halkını silah zoru ile şiddet kullanarak ülkelerinden sürmeleri veya onları öldürmeleri dünya kamuoyuna asla açıklayamayacakları trajik bir tablodur (fotoğraf 5). Tarihsel olarak bu topraklar Filistinlilerin kendi toprağıdır. Siyonistlerce teopolitik (inanç üzerinden yürütülen politika) gerçeklik olarak gösterilen birtakım iddiaların gerçeğin yerini alması elbette kabul edilemez. Siyonistlerin bu topraklara yerleşme/tirilme anlatılarından ziyade, bu toprağın sakinlerinin tarihsel süreklilikleri daha ön planda olmalıdır.

Fotoğraf 5.

Filistin topraklarına 1947 yılında ulaşan Yahudilerin açtıkları pankart ve "Almanlar ailelerimizi ve evlerimizi yok etti, siz de umutlarımızı yok etmeyin" notu (Alamy, 2018).

Ancak uluslararası medyada kullanılan anlatı ve İsrail lehine alınan pozisyon/sansürlemeler savaşın insani boyutunu, gerçek tahribatını ve ciddiyetini gizlemektedir. Okullar, hastaneler, kiliseler, camiler ve diğer güvenli alanlara toplanan sivil halka ağır silahlar ile düzenlenen saldırılar İsrail siyasi erkin militarist açıdan kendini kontrol edemez noktaya ulaştığını göstermektedir. Gazze Savaşı Gramsciye anlamda rasyonel siyasi temellere dayanan bir çatışma olmaktan çıkmış, bir halkı tüm dünyanın gözü önünde topyekün yok etmeye yol açan bir cinnet siyasetine dönüşmüştür.

Çatışmanın şiddetlenmesi, uluslararası toplum nezdindeki gerilimi daha fazla tırmandırabilecek ve bölgesel istikrarsızlığı daha derinden tetikleyebilecektir. Ticari, siyasi ve ekonomik bölgesel ilişkiler ve dengeler şimdiden sarsılmıştır. Derinleşen savaş ortamında daha birçok ülke arasındaki diplomatik ilişkiler zarar görebilecek ve çatışmanın çözümüne yönelik çabalar daha da karmaşık olabilecektir. Taraflar arasında yaşanan travmalar yeni radikal düşünceleri besleyebilecek, güvenlik tehdit ve algılarını derinleştirerek şiddeti daha yapısal bir boyuta sürükleyebilecektir. Böylece daha fazla insan yerlerinden edilme tehdidiyle karşı karşıya kalabilecek, belki de yeni mülteci krizleri tetiklenerek yeni insani krizler ortaya çıkabilecektir. Dolaylı yollardan ise sadece iki ülke arasında değil, bölge ülkeleri açısından da başta altyapı olmak üzere ekonomik ve çevresel kayıplar ortaya çıkabilecektir. Özellikle BM nezdinde tartışılan “Yeşil Mutabakat” çerçevesinde ele alındığı gibi bölgenin toprağı ve suyu başta olmak üzere gelecek nesillerin hayatlarına olumsuz yönde etki edebilecek her türlü hukuk ve ahlak dışı eylemin yok edici boyutları geleceğin yükünü ağırlaştırabilecektir. Dolayısıyla kontrolden çıkan bir devlet olarak İsrail’in tüm bu eylemlerinin ağır bir müeyyidesi olması gerektiği gibi tüm zararların da Filistinliler lehine tanzim edilmesi gerekmektedir.

Ukrayna'nın işgali, Afrika'da yaşanan siyasi ve askeri krizler, Güney ve Kuzey Çin Denizi'ndeki rekabet alanlarına Filistin-İsrail savaşının sıcak çatışmasının eklenmesi, mevcut hali ile uluslararası sistemin yapısını neredeyse iki savaş arası dönemi (1918-1939) andıran güç mücadelelerine ve kuralsızlıklara doğru evirmektedir. Unutulmamalıdır ki; Uluslararası hukukun üstünlüğü ilkesi gereği ilhaklar/işgaller kesinlikle kabul edilmez.

BM'nin acizliğinin devamında gelecek süreçlerde bu değerleri kaybetmenin fırsat maliyeti uluslararası barış ve düzenin sona ermesidir. Böyle bir uluslararası iklim, aralarında asırlık antipatilere sahip aktörler arasında güvenlik ikilemini had safhaya çıkarabilmekte ve birdenbire kendilerini kendi güvenliklerinden sorumlu kabul ederek şiddete erken başvurabilmenin özel koşullarını besleyebilmektedir. Lübnanlı yazar Amin Maalouf'un "Uygurlukların Batışı" kitabında değindiği gibi, Orta Doğu'daki halkların İsrail eliyle ve Batı desteğiyle karartılan geleceği ve kırılan ümitleri, bugünkü Batı dünyasının temsil ettiği düzenin tüm değerlerini sarsan bir topyekün uygarlık kaybına yol açmıştır. Gazze Şeridi'ndeki savaş ise küresel sistemde Hobbes'cu bir kaotik çağın habercisi olabilir.

Son söz belki de akademik özgürlükler üzerine söylenmelidir. Üniversiteler ve ifade özgürlüğü bağlamında akademik özgürlük, hakikat arayışındaki tüm toplumların en önemli yol göstericisidir. Tarihten ilham alınarak, bugünün analitik verilerinden yararlanılarak geleceğin dünyasını daha sağlıklı bir şekilde inşa etmek isteyen bilim insanlarının tüm toplumsal ve uluslararası olaylardaki değerlendirmeleri insanlık için çok önemlidir. Tam da bu sebeple bilim insanlarına yönelik uygulanabilecek her türlü saldırı, baskı ve zorlama girişimi asla kabul edilmemelidir. Özellikle ABD'de Filistin'e destek için "intifada" sloganlarının atılmasının soykırım çağrısı olarak değerlendirilmesi ve akabinde öğrencilere yaptırım uygulamadığı için rektörlerin istifasının istenmesi üniversitelerin varlık sebebi tartışmalarını yeniden alevlendirmiştir. Üniversite rektörlerinin Kongre üyeleri karşısında adeta yargılandığı görüntüler, yeni bir despotizm türünü akıllara getirmiştir. Bugüne kadar Anti-semitik davranışlar haklı olarak eleştirilmiştir, ancak "Anti-semitizmin despotizmi" öncekinden çok daha dehşet verici olabilir. Bunun önüne geçmek akademinin en öncelikli çalışma alanlarından biri olmalıdır.

Ek-1. Ukrayna'daki Gelişmelere İlişkin TÜBA'nın Açıklaması (01.03.2022).

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1 Mart 2022

Ukrayna'daki Gelişmelere İlişkin TÜBA'nın Açıklaması

Savaş, özellikle dahil olan tarafların ve yakın komşularının toplumsal yapıları üzerinde derin değişiklikleri ortaya çıkarmasının ötesinde küresel sonuçları olan ve evrendeki tüm canlıları olumsuz etkileyen çatışma koşulları çerçevesinde tanımlanmaktadır. Etnik kökenine veya coğrafyasına bakılmaksızın savaşlar, tüm canlılar üzerinde uzun süreli yıkıcı etkilere neden olmaktadır. Başta mücadelenin tarafları olmak üzere savaşlar, tüm dünyadaki iktisadi, siyasi ve bilimsel yaşamı olumsuz etkilemektedir. Olumsuz sonuçları yıllar içinde derinleşen savaşlar, sorunları çözmek yerine gelecek nesiller arasında kin ve nefret tohumlarının ekilmesine neden olmaktadır.

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler çerçevesinde bugünün dünyasında diplomatik yollar ve iletişim olanakları sorunların çözümünde esas başvuru yöntemi olmalıdır. Bu noktada akademilere ve bilim insanlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. [Uluslararası Bilim Konseyi \(ISC\)](#) ve [Tüm Avrupa Akademileri'nin \(ALLEA\)](#) konuya ilişkin açıklamalarında vurgulandığı üzere; savaş dönemleri, bilim insanları ve bilim akademilerinin sorumluluklarını hatırlaması ve sonuçlara ilişkin bilgileri aktarması gereken zamanlardır.

Türkiye Bilimler Akademisi Akademi Konseyi olarak taraflara ivedilikle barış çağırısında bulunuyor; tüm devletleri daha fazla yıkıcı boyutlara ulaşmadan savaşı durdurmaya yönelik sorumluluk almaya davet ediyoruz.

Ek-2. TÜBA Tarafından Filistin'deki Son Durum Hakkında Açıklama (19.10.2023).

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

19 Ekim 2023

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Tarafından Filistin'deki Son Durum Hakkında Açıklama

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Filistin'de son dönemde yaşanan trajik olaylardan, özellikle de İsrail hükümetinin işgal ve saldırılarıyla uluslararası hukuku ve insan haklarını ağır biçimde ihlal etmesinden derin endişe duymaktadır. Başta 17 Ekim 2023 tarihinde sivil bir sağlık tesisinin hedef alınması olmak üzere, sivil halka ve sivil kuruluşlara yönelik saldırılar karşısında dehşete düşmüş durumdayız. İsrail, her türlü hukuk normunu ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararlarını hiçe sayarak Filistin topraklarındaki işgal ve saldırılarını sürdürmektedir. TÜBA bu hukuksuz işgali ve sonu gelmeyen saldırıları şiddetle kınamaktadır.

Tıbbî tesisler, eğitim ve diğer kamu kurumları da dâhil olmak üzere sivil hak ve varlıkların uluslararası hukukun koruması altında olduğunu bir kez daha yineliyoruz. İsrail'in hastane, okul, ibadethane gibi sivil tesisleri ve sivil halkı kasıtlı olarak hedef alan saldırıları Cenevre Sözleşmeleri ile kamu vicdanı, küresel barış ve iş birliğinin temel değerlerini yok saymaktadır. İnsanlık suçu oluşturan bu ihlallere, derhal son verilmesini talep ediyoruz.

TÜBA, İsrail hükümetini hukuk dışı orantısız saldırılara son vermeye ve tüm tarafları insan haklarına ve uluslararası hukuka uymaya, sivillerin hayatlarını korumaya ve barışçıl bir çözüm için çalışmaya çağırmaktadır. Uluslararası toplum, hukuk normlarının ihlali durumunda hesap verebilirliği sağlamalıdır. TÜBA, insan onurunu, uluslararası hukuku, bölgesel ve küresel barışı tesis etmek için akademik araştırma ve hukuki içtihada dayalı kolektif eylem ihtiyacını vurgulamaktadır.

Hayatını kaybeden Filistin vatandaşlarına Allah'tan rahmet ve Filistin halkına başsağlığı diliyoruz. TÜBA olarak işgal edilmiş Filistin topraklarında hayatta kalmaya çalışan masum Filistinlilerle dayanışma içinde olduğumuzu bir kez daha deklare ederiz.

Kaynaklar / References

- Agencies. (2023, November 17). *Israeli families of hostages seek Erdoğan's help: Report*. Daily Sabah. <https://www.dailysabah.com/politics/israeli-families-of-hostages-seek-erdogans-help-report/news>
- Aktürk, Ş. (2017). Turkey's Role in the Arab Spring and the Syrian Conflict. *Turkish Policy Quarterly*, 15(4), 87–96.
- Aktürk, Ş. (2020). Turkey's Grand Strategy as the Third Power: A Realist Proposal. *Perceptions*, XXV(2), 152–177.
- Alamy (2018). <https://www.alamy.com/photograph-of-jewish-refugees-aboard-the-illegal-immigrant-ship-theodor-herzl-dated-1947-image210409130.html>
- Al Jazeera. (2023, October 9). *West accused of 'double standard' over responses to Palestine, Ukraine*. <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/9/western-leaders-accused-of-hypocrisy-over-response-to-palestine-ukraine>
- Alterman, E. (2022). *We Are Not One: A History of America's Fight Over Israel*. Basic Books.
- Axelrod, R. (1984). *The Evolution of Cooperation*. Basic Books. <https://ee.stanford.edu/~hellman/Breakthrough/book/pdfs/axelrod.pdf>
- Balcı, A. (2010). İsrail Sorunu: Ortadoğu'nun Gordion Düğümü. In *Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları*, K. İnat, B. Duran ve M. Ataman (Ed.) (s. 99–163). Nobel Yayıncılık.
- Balcı, A. (2021). *Türkiye Dış Politikası İlkeler, Aktörler ve Uygulamalar*. Alfa Yayınları.
- Bilgin, P. (2019). *Regional Security in the Middle East: A Critical Perspective*. Routledge & CRC Press. <https://www.routledge.com/Regional-Security-in-the-Middle-East-A-Critical-Perspective/Bilgin/p/book/9781138701342>
- Bresheeth, H. (2020, July 15). *Is Israel Above International Law?* Novara Media. <https://novaramedia.com/2020/07/15/is-israel-above-international-law/>
- Brooks, B. (2023, December 12). Harvard faculty rally around beleaguered university president Claudine Gay. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/us/harvard-faculty-rally-around-beleaguered-university-president-claudine-gay-2023-12-11/>
- Calabrese, J. (2023, December 5). *War delays but likely will not fully derail IMEC plans*. Middle East Institute. <https://www.mei.edu/publications/war-delays-likely-will-not-fully-derail-imec-plans>

- Campbell, J. C. (1977). *On Power: Oil Power in the Middle East Foreign Affairs Oct.* Council on Foreign Relations.
- CGTN. (2023, November 11). *Chinese scholar: Ukraine issue has exposed the West's hypocrisy.* <https://news.cgtn.com/news/2023-11-10/Chinese-scholar-Ukraine-issue-has-exposed-the-West-s-hypocrisy-1oCASro0icM/index.html>
- Cleveland, W. L. (2019). *A History of the Modern Middle East* (6th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429495502>
- Çolakoğlu, Ö. M. Ç., Ulutabak, G., & Tinas, S. (2023). *AA Kitap: Kanıt* (1. Baskı, Vol. 95).
- Congress. (2023, May 12). *Holding Campus Leaders Accountable and Confronting Antisemitism* [Legislation]. <https://www.congress.gov/event/118th-congress/house-event/116625>
- Conybeare, J. (1987). *Trade Wars: The Theory and Practice of International Commerical Rivalry* (First Edition). Columbia University Press.
- Democracy Now. (2023, November 8). *Holocaust Survivor Condemns Israeli Assault & Calls for Peace.* https://www.democracynow.org/2023/11/8/marione_ingram_omer_bartov_holocaust_gaza
- Directorate of Communications. (2023). *Disinformation Bulletin: Palestine* (Edition: 100). https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Disinformation_Bulletin-Edition-100-Palestine.pdf
- Doğrul, M. (2019). Filistin-İsrail Sorununun Muhtemel Arabulucu Aktörü olarak Japonya'nın Kapasitesi/İmkanları. *FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi*, 5, 81–101.
- Dowty, A. (2004). Impact of the Aqsa Intifada on the Israeli-Palestinian Conflict. *Israel Studies Forum*, 19(2), 9–28. JSTOR.
- EEAS. (2022). *2022 Report on Israeli settlements in the occupied West Bank, including East Jerusalem.* https://www.eeas.europa.eu/delegations/palestine-occupied-palestinian-territory-west-bank-and-gaza-strip/2022-report-israeli-settlements-occupied-west-bank-including-east-jerusalem-january-december-2022_en?s=206
- Egel, D., Efron, S., & Robinson, L. (2021). *Peace Dividend: Widening the Economic Growth and Development Benefits of the Abraham Accords.* RAND Corporation. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA1149-1.html>
- El-Fetouh, A. A. (2023, November 14). *Why did the Muslim leaders bother to convene?* Middle East Monitor. <https://www.middleeastmonitor.com/20231114-why-did-the-muslim-leaders-bother-to-convene/> Ellenberg, J. (2006, July 24). Proportionate Response. *Slate*. <https://slate.com/human-interest/2006/07/does-one-israeli-death-really-equal-47-american-deaths.html>

- Epstein, J., & Lee, L. (2023, October 14). *Israel dropped more bombs on Gaza in 6 days than the US-led coalition dropped in any month fighting ISIS*. Business Insider. <https://www.businessinsider.com/israel-palestine-conflict-bombing-gaza-strip-hamas-united-states-isis-2023-10>
- European Parliament. (2023, November 15). *Parliamentary question, Penalties against Knesset Member*. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-003363_EN.html
- Fearon, J. D. (1995). Rationalist Explanations for War. *International Organization*, 49(3), 379–414. JSTOR.
- Gagnon, V. P. (1994). Ethnic Nationalism and International Conflict: The Case of Serbia. *International Security*, 19(3), 130–166. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/2539081>
- Global Security. (2023, November 19). *Operation Iron Swords*. https://www.globalsecurity.org/military/world/war/operation-iron-swords-2023-11-19.htm?_m=3n%2e002a%2e3768%2ezq0ao0aunu%2e3i1y
- Goldsmith, B. E., & Horiuchi, Y. (2012). In Search of Soft Power: Does Foreign Public Opinion Matter for US Foreign Policy? *World Politics*, 64(3), 555–585.
- Gramsci, A. (2021). *Selection From The Prison Notebooks (1929-1935)*. Independently published.
- Halbrook, S. (1972). The Class Origins of Zionist Ideology. *Journal of Palestine Studies*, 2(1), 86–110. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/2535975>
- Herb, J. (2023, October 19). *Between 100 and 300 believed killed in Gaza hospital blast, according to preliminary US intelligence assessment | CNN Politics*. CNN. <https://www.cnn.com/2023/10/19/politics/us-intelligence-assessment-gaza-hospital-blast/index.html>
- Herzl, T. (1970). *The Jewish State*. Herzl Press.
- Herzog, I. (2023, October 9). *Not since the Holocaust have so many Jews been killed on one day. As President of the State of Israel, I speak to you now from our capital city Jerusalem, under the dark shadow of war, as my nation continues to endure a savage attack from a cruel and inhumane enemy... X (formerly Twitter)*. https://twitter.com/Isaac_Herzog/status/1711434363349438548
- Heydarian, R. J. (2021, June 10). *China is exploiting Western hypocrisy in the Middle East*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/6/10/china-is-exploiting-western-hypocrisy-in-the-middle-east>
- Hroub, K. (2000). *Hamas: Political Thought and Practice*.

- Human Rights Council. (2010). *Report of the international fact-finding mission to investigate violations of international law, including international humanitarian and human rights law, resulting from the Israeli attacks on the flotilla of ships carrying humanitarian assistance** (A/HRC/15/21). https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/a.hrc.15.21_en.pdf
- Human Rights Watch. (2001, June 22). *Israel: Sharon Investigation Urged*. <https://www.hrw.org/news/2001/06/22/israel-sharon-investigation-urged>
- Human Rights Watch. (2002, May 2). *Israel/Occupied Territories: Jenin War Crimes Investigation Needed*. <https://www.hrw.org/news/2002/05/02/israel/occupied-territories-jenin-war-crimes-investigation-needed>
- Human Rights Watch. (2021, July 27). *Gaza: Apparent War Crimes During May Fighting* | Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2021/07/27/gaza-apparent-war-crimes-during-may-fighting>
- Human Rights Watch. (2023, October 12). *Israel: White Phosphorus Used in Gaza, Lebanon*. <https://www.hrw.org/news/2023/10/12/israel-white-phosphorus-used-gaza-lebanon>
- Iriqat, D. (2020). The “Deal of the Century” from a Palestinian Perspective. *Palestine-Israel Journal*, 25(1 & 2), 104–108.
- Israel Academy of Sciences (2023, October 10). *A letter by President of the Academy, Prof. David Harel, to Presidents of fellow science academies abroad and heads of international science organizations*. <https://www.academy.ac.il/News/NewsItem.aspx?nodeId=837&id=2691>
- Issac, J. (2013a, December 4). *40 Years of Israeli Occupation 1967-2007: Introduction*. Applied Research Institute. <https://www.arij.org/atlas40/intro.html>
- Issac, J. (2013b, December 4). *40 Years Of Israeli Occupation: Chapter 2 Status of Palestinian Territories and Palestinian Society under Israeli Occupation*. Applied Research Institute. <https://www.arij.org/atlas40/chapter2.5.html>
- Jabotinsky, Z. (1923). *The Iron Wall*. <http://en.jabotinsky.org/media/9747/the-iron-wall.pdf>
- Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 30(2), 167–214. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/2009958>
- Jewish Currents. (2023, October 26). *The Loneliness of the Israeli Left*. <https://jewishcurrents.org/the-loneliness-of-the-israeli-left>
- Klein, Z. (2022, December 22). *Israel receives 70,000 new immigrants in 2022, highest rate in decades*. The Jerusalem Post. <https://www.jpost.com/aliyah/article-725547>

- Langlois-Bertrand, S. (2010). *The Contemporary Concept of Energy Security* (Affiliation: Defense R&D DRDC CORA CR 2010-148). Center for operational research and analysis.
- Loewenstein, A. (2023). *The Palestine Laboratory: How Israel Exports the Technology of Occupation Around the World*. Verso.
- Luscombe, R. (2023, December 9). University of Pennsylvania president resigns after furor over free speech and antisemitism. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2023/dec/09/university-of-pennsylvania-president-free-speech-antisemitism>
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. Norton Publishing.
- Mearsheimer, J. J., & Walt, S. M. (2007). *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy* (First Edition). Farrar, Straus and Giroux.
- Motamedi, M. (2023, November 18). *What has been Biden's stance on Israel-Gaza war so far?* Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/18/what-has-been-us-president-bidens-stance-on-israel-gaza-war-so-far>
- Nutt, C. G., & Pauly, R. B. C. (2021). Caught Red-Handed: How States Wield Proof to Coerce Wrongdoers. *International Security*, 46(2), 7–50. https://doi.org/10.1162/isec_a_00421
- OCHA. (2023, November 10). *Hostilities in the Gaza Strip and Israel – Reported impact | Day 35*. <http://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-35>
- OHCHR. (2022, March 25). *Israel's 55-year occupation of Palestinian Territory is apartheid – UN human rights expert*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/israels-55-year-occupation-palestinian-territory-apartheid-un-human-rights>
- Öke, M. K. (2018). *Siyonizm ve Filistin Sorunu*. Timaş Yayınları.
- Padilla, R., Loehrke, J., Brook, T. V., Meyer, J., & Sullivan, S. J. (2023, November 19). *Gaza hospital explosion: How a deadly blast near al-Ahli center unfolded*. USA TODAY. <https://www.usatoday.com/story/graphics/2023/10/18/gaza-hospital-blast-how-the-deadly-explosion-unfolded/71226223007/>
- Pappé, I. (2006). The 1948 Ethnic Cleansing of Palestine. *Journal of Palestine Studies*, 141. https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/jps/vol36-141/vol36-141_b.pdf
- Presidency of the Republic of Türkiye. (2023, October 25). *We stand ready to be one of the guarantors of Palestine*. <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/149865/-we-stand-ready-to-be-one-of-the-guarantors-of-palestine->

- Reisinezhad, A. (2023, December 18). The 7 Reasons Iran Won't Fight for Hamas. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2023/12/04/iran-hamas-gaza-israel-regional-war/>
- Reuters. (2017, January 11). *Obama says Israeli settlements making two-state solution impossible*. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN14U2JK/>
- Robinson, G. E. (2010, October 18). Al-Aqsa Intifada 10 years later. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2010/10/18/al-aqsa-intifada-10-years-later/>
- Saad, L. (2023, March 16). *Democrats' Sympathies in Middle East Shift to Palestinians*. Gallup.Com. <https://news.gallup.com/poll/472070/democrats-sympathies-middle-east-shift-palestinians.aspx>
- Saber, I. F. (2023, December 5). *Is Israel's Gaza bombing also a war on the climate?* Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/5/is-israels-war-on-gaza-also-hurting-the-climate>
- Said, S., Faucon, B., & Stephen, K. (2023, October 8). *Iran Helped Plot Attack on Israel Over Several Weeks*. WSJ. <https://www.wsj.com/world/middle-east/iran-israel-hamas-strike-planning-bbe07b25>
- Savaşan, F., Türkdoğan, K. A., Ceylan, E., Kavak, G., Rakipoğlu, M., & Aydın, Ö. (2023). *Antisemitizm Suçlamasının Araçsallığı ve Batıdaki Akademik Özgürlüğe Etkisi*. İslam Ülkeleri Akademisyenler ve Yazarlar Birliğine (AYBİR). <https://www.aybir.org/yayinlar/rapor/antisemitizm-suclamasinin-aracsalligi-ve-batidaki-akademik-ozgurluge-etkisi/>
- Sen, S. (2023, December 6). *Harvard, MIT and Penn presidents grilled by lawmakers at Capitol Hill, Bill Ackman asks them to 'resign in disgrace.'* Hindustan Times. <https://www.hindustantimes.com/world-news/us-news/harvard-mit-and-penn-presidents-grilled-by-lawmakers-at-capitol-hill-bill-ackman-asks-them-to-resign-in-disgrace-101701836943342.html>
- Sher, G. (2020, February 2). Comparing the “Deal of the Century” with Previous Plans. INSS. <https://www.inss.org.il/publication/trump-deal-comparative-review/>
- Sher, G., & Cohen, D. (2020, May 11). *Is There a Practical Roadmap for Trump's “Peace to Prosperity” Vision?* Baker Institute. <https://www.bakerinstitute.org/research/there-practical-roadmap-trumps-peace-prosperity-vision>
- Sinanoglou, P. (2009). British Plans for the Partition of Palestine, 1929-1938. *The Historical Journal*, 52(1), 131–152. JSTOR.
- Stepansky, E. M., Farah Najjar, Joseph, Mohamed, E., & Najjar, F. (2023, December 6). *Israel-Hamas war updates: More than 16,200 dead in Gaza from Israeli attack*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/12/5/israel-hamas-war-live-israeli-attacks-on-southern-gaza-reach-new-depths>

- Stork, J. (1975). *Middle East Oil and the Energy Crisis*. Monthly Review Press.
- TASS. (2023, October 25). *Turkey ready to act as guarantor for Palestine to resolve conflict with Israel—Erdogan*. https://tass.com/world/1696567?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com
- The International Press Institute. (2023, November 21). *Gaza war: As killings of journalists continue, IPI reiterates call to protect safety of the press and civilians*. *International Press Institute*. <https://ipi.media/ipi-reiterates-call-to-protect-safety-of-the-press-and-civilians-israel-gaza-war/>
- The White House. (2020). *Peace to Prosperity*. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/peacetoprosperty/>
- The White House. (2023, October 18). *Remarks by President Biden and Prime Minister Netanyahu of Israel Before Bilateral Meeting | Tel Aviv, Israel*. The White House. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/10/18/remarks-by-president-biden-and-prime-minister-netanyahu-of-israel-before-bilateral-meeting-tel-aviv-israel/>
- Thrall, N. (2021, January 21). *The Separate Regimes Delusion*. *London Review of Books*, 43(02). <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v43/n02/nathan-thrall/the-separate-regimes-delusion>
- Tierney, L., Karklis, L., & Wolfe, D. (2023, November 17). *Six maps explain the boundaries of Israel and Palestinian territories*. *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/world/interactive/2023/israel-palestine-gaza-west-bank-borders/>
- TRT Haber. (2022, September 27). *İsrail'e Yahudi göçünde son 20 yılın en yüksek rakamına ulaşıldı*. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israile-yahudi-gocunde-son-20-yilin-en-yuksek-rakamina-ulasildi-711843.html>
- TRT World. (2019). *Remembering the Sabra and Shatila massacres*. <https://www.trtworld.com/middle-east/remembering-the-sabra-and-shatila-massacres-29865>
- TÜBA. (2022, March 28). *Rusya'nın Ukrayna'yı İşgalı ve Uluslararası İlişkiler Çalıştayı Sonuç Raporu*. Türkiye Bilimler Akademisi. <https://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/TUBA.978-605-2249-99-4.pdf>
- UN. (n.d.). *The question of Palestine: Origins and Evolution of the Palestine Problem 1917-1947 (Part I)*. *History of the Question of Palestine*. Retrieved November 21, 2023, from <https://www.un.org/unispal/history2/origins-and-evolution-of-the-palestine-problem/part-i-1917-1947/>
- UN. (1971, January 4). *UN Middle East Mission under SecCo resolution 242 (Jarring mission)*. *Question of Palestine*. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-184515/>

- UN. (1979, New York). The Question of Palestine—CEIRPP, DPR study—DPR publication. *Question of Palestine*. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-202101/>
- UN. (1980). The Palestine Question: A Brief History - CEIRPP, DPR study - DPR publication. *Question of Palestine*. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-206581/>
- UN. (2009, November 5). Follow-up to the Goldstone report—General Assembly debate, vote—Verbatim record. *Question of Palestine*. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-178901/>
- UN. (2016, December 23). *Israel's Settlements Have No Legal Validity, Constitute Flagrant Violation of International Law, Security Council Reaffirms*. <https://press.un.org/en/2016/sc12657.doc.htm>
- UN China-mission. (2023, October 25). *Explanation of Vote by Ambassador Zhang Jun on the UN Security Council Draft Resolution Regarding the Palestinian-Israeli Situation*. http://un.china-mission.gov.cn/eng/hyyfy/202310/t20231026_11168489.htm
- UN News. (2004, July 9). *International Court of Justice finds Israeli barrier in Palestinian territory is illegal*. <https://news.un.org/en/story/2004/07/108912>
- UN News (19 December 2023). “Security Council continues negotiations on Gaza resolution calling for ‘urgent suspension of hostilities’”. <https://news.un.org/en/story/2023/12/1144937>
- UNFPA. (2023, November 29). *Crisis in the occupied Palestinian territory*. United Nations Population Fund. <https://www.unfpa.org/crisis-occupied-palestinian-territory>
- Ünlü, H. (2022). Politics of South Asia. In *South Asia Analyses* (s. 13–41). South Asia Strategic Research Center.
- UNSC. (2022). *Children and armed conflict (A/76/871-S/2022/493)*. <https://childrenandarmedconflict.un.org/wp-content/uploads/2022/07/Secretary-General-Annual-Report-on-children-and-armed-conflict.pdf>
- URL-1 - RAST HABER (24.10.2023) Filistin ve Siyonist Rejim Tarihiçesi. Erişim tarihi 22.12.2023. <https://rasthaber.com/tr/haber/dusunce/filistin-ve-siyonist-rejim-tarihcesi-127707>
- Wafa Agency. (2023, November 25). *Jordan's Foreign Minister says Israel cannot remain above international law*. <http://wafa.ps/Pages/Details/139575>
- Wehrey, F. (2023, November 18). *How the Israel-Gaza War Could Disrupt the Middle East's Climate Progress*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://>

carnegieendowment.org/2023/10/18/how-israel-gaza-war-could-disrupt-middle-east-s-climate-progress-pub-90796

WHO. (2023, November 10). *WHO Director-General's remarks at the Emergency Meeting of the United Nations Security Council*. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-remarks-at-the-emergency-meeting-of-the-united-nations-security-council---10-november-2023>

Wiles, R. (2014, February 24). *Remembering the Ibrahimi Mosque massacre*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/gallery/2014/2/24/remembering-the-ibrahimi-mosque-massacre>

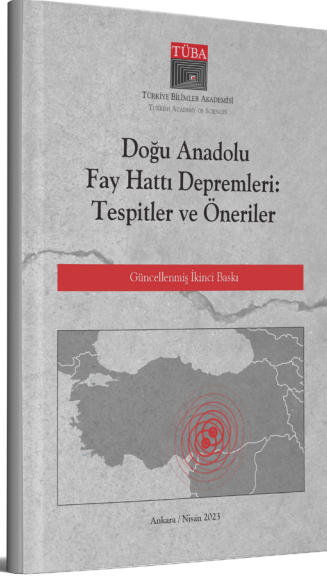
Wilf, E. (2017, May). *The battle for hegemony in the Middle East*. The Australian Strategic Policy Institute. <http://www.aspi.org.au/report/battle-hegemony-middle-east>

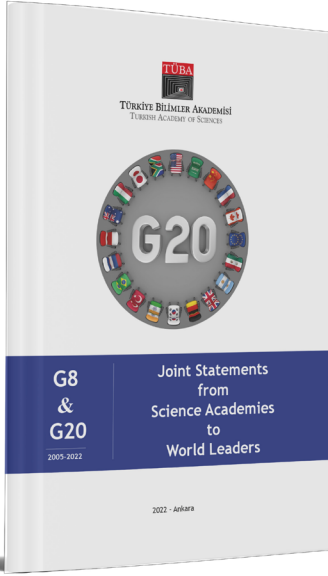
Yerushalmy, J. (2023, October 27). Gaza before and after: Satellite images show destruction following Israeli airstrikes. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/27/gaza-before-and-after-satellite-images-show-destruction-after-israeli-airstrikes>

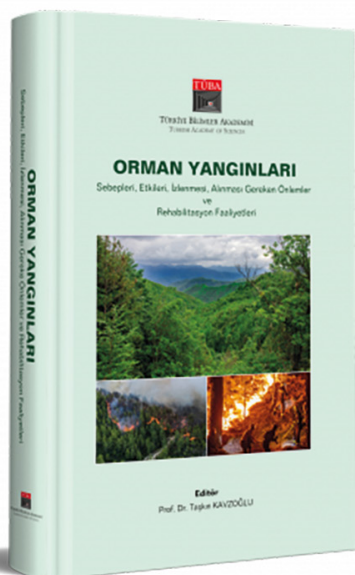
Yi, S. W. (2023, October 17). Opinion – China's Role in Mediating Middle East Crises. *E-International Relations*. <https://www.e-ir.info/2023/10/17/opinion-chinas-role-in-mediating-middle-east-crises/>

Yu, M., & Hsiu-chuan, S. (2023, August 31). *Pursuing Taiwan unification high on Xi's third term agenda: MND - Focus Taiwan*. Focus Taiwan - CNA English News. <https://focustaiwan.tw/cross-strait/20230831002>

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Vedat Dalokay Caddesi No:112,Çankaya 06670 Ankara
Tel:+90 (312) 442 29 03
Fax: +90 (312) 442 72 36

- www.tuba.gov.tr
- facebook.com/TUBAAkademi
- twitter.com/TUBAAkademi
- youtube.com/TurkiyeBilimlerAkademisi

ISBN 978-625-8352-81-8

9 786258 352818